



# St. prp. nr. 134.

(1913)

## Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

Forsvarsdepartementets indstilling av 21de juni 1913, som er bifaldt ved kongelig resolution av samme dag.

(Foredraget ved utenriksminister Ihlen.)

Den nuværende ordning med skoleelever som sikkerhetsbesætninger paa vore kystbefæstninger har vist sig litet tilfredsstillende. Den ved opsætningen av kystartilleriet i 1899 bestemte styrke av sikkerhetsbesætningerne er derhos gjentagne ganger blit formindsket (1903, 1904 og 1911) med det resultat, at kystbefæstningerne for tiden ikke kan siges at være forsvarlig utstyrt med sikkerhetsbesætninger. Paa vore landbefæstninger findes der for tiden slet ikke nogen sikkerhetsbesætninger.

De militære myndigheter har derfor hat opmerksomheten henvendt paa at faa rettet paa ovennævnte uheldige forhold. Under overveielserne i den anledning er der ogsaa fremkommet forslag om at erstatte de nuværende sikkerhetsbesætninger av underofficerselever med garnisonerende avdelinger av vernepligtige mandskaper. Dette er vistnok ogsaa den eneste maate, hvorpaa vi kan skaffe os saa sterke sikkerhetsbesætninger, at disse kan utføre en effektiv vakttjeneste i fred og ved mobilisering danne en styrke, som kan utføre

den første del av mobiliseringsarbeidet og forsvaret av vedkommende befæstning.

I en anden indstilling av idag har departementet foreslaat, at der skal fremsættes kongelig proposition om ny plan for fæstningsartilleriets underofficersskole, hvor det er forutsat, at skoleeleverne ikke længer skal danne sikkerhetsbesætninger paa befæstningerne, men at der som saadanne skal anvendes vernepligtige mandskaper, som paa denne maate utfører sin fredstjeneste. I den foreslaaede proposition, hvortil man tillater sig at henvise, er der omtalt, at generalinspektøren og chefen for fæstningsartilleriet under 19de december 1912 har fremsendt forslag til:

- a) plan for fæstningsartilleriets underofficersskole med forberedelseskurser og
- b) omordning av befæstningernes sikkerhetsbesætninger.

Det førstnævnte forslag er behandlet i forannævnte proposition.

Det sidstnævnte forslag er trykt som bilag 1 til nærværende proposition.

**Bilag: 1.** Fæstningsartilleriets forslag til omordning av befæstningernes sikkerhetsbesætninger, datert 19de december 1912.

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

### A. Uttalelser fra kommanderende general, generalstaben og generalkrigskommissæren.

Fæstningsartilleriets forslag av 19de december 1912 har været oversendt til uttalelse til kommanderende general, generalstaben og generalkrigskommissæren. Disses betænkninger medfølger blandt de utrykte bilag.

Generalstaben har med tilslutning av kommanderende general gjort den bemærkning ved generalinspektørens forslag, at de av ham paaregnede 50 mand som elever av forberedel-

seskurserne neppe vil faaes. Uanset dette foreslaar dog generalstaben — og ogsaa heri er kommanderende general enig — at den styrke, som aarlig skal bli at utskrive til fæstningsartilleriet mere end nu for at skaffe dem sikkerhetsbesætninger, formindskes til 480 mand (istedetfor 600), idet utskrivningsstyrken for tiden efter generalstabens og kommanderende generals mening ikke tillater nogen videregaaende forøkelse av det mandskapsantal av utskrevne, som hvert aar tildeles fæstningsartilleriet. Generalstaben foreslaar disse 480 mand fordelt saaledes:

Til Sarpsborg	befæstninger	46	mand	—	altsaa	hver	kontingent	23	mand
« Kongsvinger	—	30	—	—	«	—	—	15	—
« Oscarsborg	—	80	—	—	«	—	—	40	—
« Tønsberg	—	46	—	—	«	—	—	23	—
« Kristiansands	—	70	—	—	«	—	—	35	—
« Bergens	—	102	—	—	«	—	—	51	—
« Agdenes	—	70	—	—	«	—	—	35	—
« Stjørdalens	—	36	—	—	«	—	—	18	—
								480	240

Til dette tal — 480 mand aarlig som forøket utskrivning til fæstningerne — blir at lægge de mandskaper, som man virkelig faar som elever av forberedelseskurserne — hvilke generalstaben, som anført, har antat vil bli meget færre end paaregnet av generalinspektøren. (Desuten faar man ved Oscarsborg de 96 underofficerselever til forøkelse av sikkerhetsbesætningen). Generalstaben er imidlertid enig i, at de av generalinspektøren foreslaaede sikkerhetsbesætninger er saa smaa, at de ikke forsvarlig kan reduceres. Den forutsætter derfor, at det manglende antal mand til utfylling av sikkerhetsbesætningerne efter generalinspektørens forslag maa tages av vedkommende fæstningers hittilværende utskrivningsstyrke, hvorved antallet av mandskaper, som utdannes paa ordinær maate i øvelser i 1ste, 2den, 3die, 4de og 7de vernepligtsaar vil noget formindskes.

Generalstaben og kommanderende general har tiltraadt generalinspektøren for fæstningsartilleriets forslag angaaende tjenestepligt for garnisonsavdelingernes (sikkerhetsbesætningernes) mandskaper.

Generalkrigskommissæren har ikke helt

kunnet slutte sig hertil og har herom blandt andet uttalt:

«Jeg lægger imidlertid for mit vedkommende adskillig vekt paa, at man, om det er mulig, søker sikkerhetsbesætninger utenfor vaabenøvelserne tilveiebragt ved tilgang av frivillige. Kan dette ikke opnaaes, vil den ordning, som træffes, neppe bli varig, fordi den stadige indbeordring til garnisonstjeneste vil vække uvilje, selv om fredstjenesten derved for en del avtjenes. Skal frivillig tilgang til fæstningernes garnisonsavdelinger kunne opnaaes, tror jeg imidlertid det vil være nødvendig at bygge ordningen paa det princip, at al ordinær fredstjeneste avtjenes i en tørtørn for de mandskaper, som tjenstgjør i sikkerhetsbesætningerne, paa samme maate som tilfældet nu er i garnisonskompaniet. Bygger man paa det, tror jeg, at man — ialfald i løpet av nogen aar — vil kunne opnaa at faa sikkerhetsbevogtningsspørsmålet for fæstningerne løst paa tilfredstillende maate. Men i motsat fald tror jeg det ikke.

Den samlede aktive tjenestetid for fæstningsartilleriets utskrevne stridende er, som før oplyst, nu 180 dage, altsaa praktisk talt

1/2 aar. Jeg tillater mig derfor at antyde følgende løsning av det av generalinspektøren reiste spørsmål om fæstningernes sikkerhetsbesætninger:

Der foretages særskilt utskrivning av mandskaper til garnisonsavdelinger ved fæstningerne; til denne tjeneste uttages frivillige, saa langt frivillig tilgang inden de forskjellige fæstningers utskrivningsomraade er opnaelig, forøvrig utfyldes tallet ved utskrivning efter sædvanlige regler.»

I skrivelse av 14de januar 1913 anmodet departementet kommanderende general om at avgi uttalelse angaaende spørsmålet om opprettelse av garnisonsavdelinger i brigadestandardkvartererne utenfor Kristiania.

I skrivelse av 16de april 1913<sup>1)</sup> avgav kommanderende general den forlangte uttalelse og medsendte samtidig uttalelse fra generalstaben av 11te mars 1913<sup>1)</sup> og fra brigadene:<sup>1)</sup>

Det fremgaar i korthet av brigadernes besvarelser, at disse — i likhet med generalstaben — finder det paakrævet at opprette garnisonsavdelinger av hensyn til vore befæstninger, som kun paa denne maate kan skaffes fornødne sikkerhetsbesætninger, hvorhos de formener, at derved samtidig vil bli imøtekommet et almindelig ønske hos den vernepligtige ungdom om utvidet adgang til at avgjøre tjenestepligten i fred i helst ett sammenhengende tidsrum.

1ste brigade finder det dog ikke magtpaaliggende, at der opprettes nogen garnisonsavdeling inden denne brigades distrikt, før befæstningerne i Fossumavsnittet er færdige. Brigaden forutsætter imidlertid, at der blir opprettet en saadan avdeling snarest i Kristiansand — muligens ogsaa i Bergen — hvorved 1ste brigades mandskaper vil lettes adgangen til garnisonskompaniet i Kristiania. 3dje og 4de brigade anbefaler uopholdelig opsætning av garnisonsavdelinger i Kristiansand og Bergen til sikring av de derværende befæstninger. 3dje brigade foreslaar en garnisonsavdeling i Kristiansand paa 50 mand fæstningsartillerister og et garnisonskompani paa 250 mand infanteri — dette kompani rekrutert i likhet med garnisonskompaniet i Kristiania fra alle de 5 sydlige brigade-

distrikter. 4de brigade forutsætter garnisonsavdelingens mandskaper utskrevet til infanteriet og kun fra 4de brigades distrikt, saafremt lignende avdeling opsættes i Trondhjem og Kristiansand. Av hensyn til mandskapsstyrken i brigaden findes det umulig at gjøre garnisonsavdelingen sterkere end 60 mand (120 om aaret). 5te brigade fremholder betydningen av at ha mindre avdelinger som sikkerhetsbesætninger i Stjørdalen og Værdalen, samt at den garnisonerende styrke paa Agdenes kunde tiltrænge forsterkning. Brigadens mandskapsstyrke tillater imidlertid ikke anvendelse av mere end ca. 100 mand dertil om aaret; da disse er tænkt utskrevet til infanteriet og utdannet som infanteri foreslaar brigaden, at denne styrke — av hensyn til en rationel utdanning — ikke stykkes ut i smaa avdelinger til nævnte befæstninger, men holdes samlet i Trondhjem, dette saa meget mere som avdelingen herfra altid vil kunne disponeres med korteste varsel.

I 6te brigade vanskeliggjør ogsaa hensynet til regimenternes øvelsesstyrke under vaabenøvelser opprettelse av en garnisonsavdeling. Brigaden anbefaler dog opprettelse av en saadan i Narvik, hvis tjenestetiden i Tromsø stift utvides for infanteriet til mindst 2 aar. Den anser det imidlertid tvilsomt, om der blir tilstrækkelig frivillig tilgang til avdelingen, saalænge tjenestetiden er mindre end sydpaa. Avdelingen foreslaaes i tilfælde henlagt til Narvik av hensyn til dette steds og Ofotbanens politiske og militære betydning, likesom den her vil kunne tjene som sikkerhetsbesætning for de fremtidige befæstninger i Ramsundet, hvortil avdelingen vil kunne bli transportert paa 2—3 timer.

I kommanderende generals skrivelse av 16de april 1913 anføres:

«Som det vil sees, bemerker generalstaben, at den i sin under 7de februar avgivne uttalelse om den nye plan for fæstningsartilleriets underofficersskole allerede hadde anledning til at komme ind paa denne sak, idet nemlig nævnte plan forutsatte, at sikkerhetsbesætningerne paa befæstningerne fremtidig skulde tilveiebringes ved opprettelse av garnisonsavdelinger.

Kommanderende general sluttet sig i sin under 19de februar avgivne uttalelse om pla-

<sup>1)</sup> Medfølger blandt de utrykte bilag.

nen i alt væsentlig til, hvad generalstaben hadde anført.

Med hensyn til garnisonsavdelingernes styrke anførte generalstaben dengang, at de av chefen for fæstningsartilleriet foreslaaede sikkerhetsbesætninger paa Kristiansands og Bergens befæstninger var saa smaa, at de snaarest burde søkes øket. Efter de uttalelser, som nu foreligger, er generalstaben av den opfatning, at de allerede nu bør opsættes med større styrke.

Kommanderende general maa gaa over hertil, naar spørsmålet nu paany er reist i anledning av de fremkomne krav paa større og mere betryggende sikkerhetsbesætninger og paa øket og bekvemmere adgang for vedkommende brigadedistrikters vernepligtige til at avtjene sin vernepligt i et sammenhengende tidsrum. Man er derhos av den opfatning, at disse avdelinger — for fuldt tilfredsstillende at kunne løse sin opgave som besætnings-tropper ved befæstningerne — utelukkende bør bestaa av fæstningsartillerister, saaledes at der ikke for tiden opsættes baade infanteri- og fæstningsartilleriavdelinger, som av 3dje og 4de brigade foreslaat.

Herved er dog ikke utelukket, at man i fremtiden vil kunne komme til at foreta en ønskelig opsætning av egne garnisonsavdelinger av infanteri, naar man har faat nogen erfaring for, hvorledes den nu foreslaaede ordning vil virke, og naar det maatte vise sig, at den aarlige utskrivningskontingent vokser saameget, at man uten betænkelighet kan la et endnu større antal mandskaper avtjene sin vernepligt paa denne maate.

Generalstaben bemerket i sin skrivelse av 7de februar, at de for Kristiansands og Bergens befæstninger foreslaaede sikkerhetsbesætninger maatte kunne økes til henholdsvis 80 og 120 mand, saafremt utskrivningen av sjøvernepligtige blev utvidet til Tromsø stift og adgang aapnet til beordring av sjøvernepligtige til befæstningerne.

Som bemerket i skrivelse herfra av 19de februar vil man for nærværende ikke kunne regne med et overskud av sjøvernepligtige, men dette vil formentlig i fremtiden kunne ske, og disse vernepligtige bør da kunne avtjene sin vernepligt ved kystbefæstningerne. Indtil denne sak kan bli bragt i orden, maa

de større sikkerhetsbesætninger ved nævnte befæstninger formentlig tilveiebringes ved en yderligere økning av utskrivningen til fæstningsartilleriet end foreslaat i skrivelse herfra av 19de februar.

Kommanderende general er opmerksom paa, at en saa stor utskrivning til fæstningsartilleriet i 3dje og 4de brigades distrikter, selv om den kun er midlertidig, i enkelte henseender vil medføre ulemper. Alle hensyn tat i betragtning turde dog dette være den hensigtsmæssigste maate at ordne saken paa.

For Bergens befæstninger var garnisonsavdelingen efter generalinspektørens forslag, der var tiltraadt av generalstaben og kommanderende general, opsat med 70 mand; kommandanten uttaler i skrivelse av 12te februar d. a. til 4de brigade, at der til betjening av det nødvendigste antal kanoner vil utkræves ca. 130 mand. Kommanderende general vil foreslaa, at der i Bergen opsættes en styrke paa 120 mand.

For Kristiansands vedkommende foreslaar brigaden foruten en garnisonsavdeling paa 50 mand fæstningsartillerister et kompani paa 250 mand infanteri. Efter generalstabens forslag skal styrken i Kristiansand bestaa av enten 100 mand, hvorav 50 fæstningsartillerister og 50 sjøvernepligtige,

eller 50 fæstningsartillerister og et infanterikompani paa 100 mand.

Forsaavidt det sidste alternativ vælges, foreslaar generalstaben en tilsvarende reduktion i garnisonskompaniets styrke i Kristiania.

Kommanderende general kan ikke anbefale en saadan reduktion av den av Stortinget i 1912 fastsatte styrke av garnisonskompaniet i Kristiania, saa meget mere som denne styrke maa ansees som absolut paa-krævet av forholdene.

Overensstemmende med hvad foran er anført, vil man foreslaa garnisonsavdelingen i Kristiansand opsat alene av fæstningsartilleri. Styrken bør efter kommanderende generals opfatning sættes til 100 mand.

Med hensyn til generalstabens skrivelse forøvrig har kommanderende general intet særlig at bemerke. Man er saaledes enig i, at garnisonsavdelingen i 5te brigade bør opsættes overensstemmende med generalstabens

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

forslag av 7de februar, og at der foreløbig ikke opsættes nogen garnisonsavdeling i 6te brigade».

## B. Forsvarsdepartementets forslag til ordning av garnisonsavdelinger.

### a. Fæstningsartillerister eller infanterister.

Departementet maa erklære sig enig med kommanderende general i, at der utenfor Kristiania for tiden ikke bør opsættes baade infanteri- og fæstningsartilleriavdelinger saaledes som av 3dje og 4de brigade foreslaat, men at der kun bør skaffes ganisonsavdelinger paa befæstningerne og at de utelukkende bør bestaa av fæstningsartillerister. Disse skal nemlig danne vakthold paa befæstningerne og mandskaperne maa nødvendigvis kunne betjene endel av batterierne med orografer, telefoner og lyskastere, oprette signalstationer o. s. v. Mandskaperne bør derfor utskrives til fæstningsartilleriet samt utdannes ved og helt underlægges dette.

3dje brigade har som det fremgaar av foranstaaende foreslaat oprettelse av et garnisonskompani i Kristiansand paa 250 mand infanteri foruten en garnisonsavdeling paa 50 mand fæstningsartillerister. Generalstaben har i den forannævnte skrivelse av 11te mars 1913 uttalt, at brigadens krav til sikkerhetsbesætning nu gaar langt ut over, hvad tidligere er foreslaat av kommandanten, fæstningsartilleriet og generalstaben, nemlig henholdsvis 120, 50 og 80 menige. Dette skyldes den store oppgave, som brigaden har tænkt sig i tilfælde løst av sikkerhetsbesætningen, nemlig foruten foreløbig at magte det artilleristiske forsvar av befæstningerne og disses umiddelbare dækning ogsaa at overta bevogtningen av kysten og landfronterne til sikring mot en pludselig landsat styrke. Hertil vil imidlertid kræves en betragtelig styrke, større end den av brigaden foreslaaede sikkerhetsbesætning. Garnisonsavdelingens oppgave maa derfor efter generalstabens mening indskrænkes til at omfatte et effektivt vakthold i fred og ved fredsbrudd betjening av de viktigste batterier og et par signalstationer samt overtagelse av den umiddelbare dækning av Odderøen og Gleodden. Denne oppgave kræver imidlertid ikke den styrke, som bri-

gaden foreslaar opsat. Generalstaben foreslaar derfor principaliter en garnisonsstyrke i Kristiansand paa 100 mand, hvorav 50 fæstningsartillerister og 50 sjøvernepligtige. Kommanderende general foreslaar garnisonsavdelingen i Kristiansand opsat alene av fæstningsartilleriet og med en styrke av 100 mand.

Departementet er enig med kommanderende general i, at garnisonsavdelingen i Kristiansand for tiden kun bør opsættes av fæstningsartilleriet. Departementet finder dog, at man foreløbig faar nøie sig med en styrke av 50 mand saaledes som av fæstningsartilleriet foreslaat under 19de december 1912.

Likeoverfor kravet fra 3dje brigade om at faa et garnisonskompani paa 250 mand infanteri skal departementet — under henvisning til det foranførte om vedkommende sikkerhetsbesætnings oppgaver — yderligere tilføie: Den aarlige utskrivningsstyrke til infanteriet inden 3dje brigades distrikt er for tiden ikke større end at brigadens behov netop dækkes. Skulde der nu utskrives 500 mand aarlig inden brigadedistriktet til garnisonskompaniet, vilde avdelingernes ekserserstyrke under de aarlige vaabenøvelser bli altfor liten til, at man kunde drive frugtbringende øvelser med dem. Avdelingernes feltmæssige utdanning vilde derved lide i høi grad og dette vilde gaa ut over baade mandskaper og befal. Ikke minst uheldig vilde det være for befalet.

Departementet kan heller ikke gaa med paa, at der gives adgang for de vernepligtige i de 5 sydlige brigadedistrikter til at tjenstgjøre ved det eventuelle garnisonskompani i Kristiansand. Rekruttilgangen i baade 4de og 5te brigade er ikke større end at det endog vil volde sine vanskeligheter at skaffe de garnisonsavdelinger, som foreslaaes opprettet, inden de to brigaders distrikter.

Rekruteringen av garnisonskompaniet i Kristiania (500 mand aarlig) maa derfor fremtidig utelukkende komme til at foregaa fra 1ste og 2den brigades distrikter. Men foruten økningen som følge herav foreslaaes der ogsaa nedenfor opprettet garnisonsavdelinger paa Oscarsborg og Tønsberg, Sarpsborg og Kongsvinger, hvortil mandskaperne maa tages fra 1ste og 2den brigades distrikter. Departementet antar derfor, at det for tiden ikke

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

821  
 gaar an at paaregne utskrevet mandskaper til 3dje brigade fra 1ste og 2den brigades distrikter.

Det kan ogsaa stille sig meget tvilsomt, om man overhovedet faar mandskaper nok til frivillig at melde sig til denne garnisons-tjeneste. Hittil har der været saadan adgang for ca. 300 aarlig til garnisonskompaniet i Kristiania og det kan ikke siges, at konkurransen til saadan indbeordning har været saa overvældende stor. Hvis departementets nedenstaaende forslag om indbeordning av garnisonsavdelinger vinder bifald, vil der fremtidig aarlig maatte utskrives 600 mand frivillig til saadan tjeneste, hvortil kommer 500 mand til garnisonskompaniet i Kristiania. Der vil i saa tilfælde fremtidig bli aapnet adgang for 1 100 vernepligtige mandskaper aarlig til at avgjøre sin tjenestepligt i fred i ett sammenhengende tidsrum mot tidligere 300 — altsaa en meget stor forøkelse.

Departementet antar derfor at man faar se tiden an, før man gaar til en yderligere forøkelse i denne anledning.

Som følge av det foran anførte og i overensstemmelse med kommanderende generals uttalelse har departementet ikke fundet for tiden at kunne fremsætte forslag om oprettelse av et garnisonskompani infanteri i Kristiansand. Skulde det om nogen aar vise sig, at rekruttilgangen er sterkt voksende og at der frivillig melder sig flere end forannævnte 1 100 rekrutter aarlig til denne slags tjeneste, kan jo spørsmålet herom naarsomhelst tages op igjen.

Med hensyn til spørsmålet om anvendelsen av de sjøvernepligtige ved befæstningerne finder departementet — i overensstemmelse med hvad der er uttalt av kom. general og efter hvad der er oplyst av admiralstabens i dens skrivelse<sup>1)</sup> av 23de september 1912 til fæstningsartilleriet — ikke for tiden grund til at opta noget forslag herom. Departementet antar derfor, at det heller ikke kan være nødvendig nu at fremsætte forslag i den anledning til forandringer i vernepligtslovens §§ 33 og 53, saaledes som av fæstningsartilleriet fremholdt.

b. Garnisonsavdelingernes størrelse paa de forskjellige befæstninger og størrelsen av den aarlige utskrivningskontingent til fæstningsartilleriet.

Generalinspektørens forslag av 19de december 1912 gaar ut paa, at den nu fastsatte aarlige utskrivning til fæstningsartilleriet paa 574 mand fremdeles blir gjældende og at der til garnisonsavdelingerne utskrives tilsammen 600 mand aarlig, altsaa tilsammen 1 174 mand, hvortil kommer 50 aspiranter til underofficers-skolen.

Generalstabens har i den forannævnte skrivelse av 7de februar 1913 foreslaat, at der ialt utskrives til fæstningsartilleriet 1 054 mand (foruten 50 aspiranter) og har altsaa formindsket fæstningsartilleriets forslag med 120 mand. Forøkelsen i forhold til den nuværende utskrivning blir da 480 mand. Generalstabens anfører i den anledning, at under dette tal bør der neppe være tale om at gaa, samt at den er enig med generalinspektøren i, at garnisonsavdelingerne bør gjøres sterkere og utskrivningerne økes, naar rekruttilgangen tillater det.

Generalinspektøren, som underhaanden har faat anledning til at se generalstabens skrivelse av 7de februar d. a., fraraader paa det bestemteste — hvis det som følge av generalstabens bemerkninger er nødvendig at formindskes den samlede utskrivningskontingent til krigsstyrken og til garnisonsavdelingerne — at utskrivningsstyrken ved landbefæstningerne, som iforveien er meget liten, yderligere formindskes. For disses vedkommende holder derfor generalinspektøren paa, at den av ham foreslaaede styrke opretholdes. Dette antages ikke at by nogen vanskelighet for Sarpsborg og Kongsvingers vedkommende og ved Størdalens befæstninger gjælder det kun 4 mand.

Generalinspektøren foreslaar nu, at den aarlige utskrivning til fæstningsartilleriet fastsettes til 1 078 mand (+ 50 aspiranter), hvorav 498 mand utskrives ordinært og 580 mand til garnisonsavdelingerne, altsaa 24 mand mere ialt end efter generalstabens forslag, nemlig 10 for Sarpsborg, 10 for Kongsvinger og 4 for Stjørdalens befæstninger.

Departementet er enig med generalinspektøren i hans ændrede forslag undtagen forsaavidt utskrivningen til Kristiansands og

<sup>1)</sup> Medfølger blandt de utrykte bilag.

Bergens befæstninger angaar. Angaaende aspiranterne se derhos nedenfor.

Som foran nævnt har departementet foreslaaet, at der i Kristiansand skal være en garnisonsavdeling av fæstningsartillerister paa 50 mand, altsaa en aarlig utskrivning paa 100 mand. Paa Bergens befæstninger vil departementet foreslaa en garnisonsavdeling paa 70 mand, idet en saadan styrke var foreslaaet av fæstningsartilleriet i dets forslag av 19de december 1912. I de 70 mand indgik i fæstningsartilleriets forslag 5 aspiranter.

Da der i generalinspektørens ændrede forslag om en utskrivning av 580 mand til garnisonsavdelingerne var forutsat utskrevet

henholdsvis 90 og 130 mand til Kristiansand og Bergens befæstninger, mens departementet foreslaar en utskrivning av henholdsvis 100 og 140 mand, vil der saaledes tiltrænges utskrevet yderligere 20 mand. Departementet foreslaar derfor, at der fremtidig utskrives til fæstningsartilleriet 1 098 mand, hvorav 498 utgjør den ordinære utskrivning til vaabnet og 600 mand utskrivningen til garnisonsavdelingerne. Det blir altsaa en forøkelse i den samlede aarlige utskrivning til fæstningsartilleriet av 524 mand.

Utskrivningskontingentens fordeling paa de forskjellige befæstninger vil stille sig saaledes:

Befæstningerne.	Nuværende aarlige utskrivning.	Fæstningsartilleriets ændrede forslag.		Departementets forslag.	
		Vanlig utskrivning pr. aar.	Utskrivning til garnisonsavdelingerne pr. aar.	Vanlig utskrivning pr. aar.	Utskrivning til garnisonsavdelingerne pr. aar.
Sarpsborg . . . . .	14	20	50	20	50
Kongsvinger . . . . .	36	36	40	36	40
Oscarsborg . . . . .	188	168	100	168	100
Tønsberg . . . . .	64	60	50	60	50
Kristiansand . . . . .	68	48	90	48	100
Bergen . . . . .	104	76	130	76	140
Agdenes . . . . .	56	46	80	46	80
Stjørdalen . . . . .	16	16	40	16	40
Fredrikstad . . . . .	28	28		28	
Sum	574	498	580	498	600
		1 078		1 098	

Generalstaben har i sin skrivelse av 7de februar 1913 anført som indvending mot generalinspektørens forslag om en utskrivning av 600 mand til fæstningsartilleriets garnisonsavdelinger, at mandskapsstyrken med aarene vil vokse langt utover fæstningsartilleriets behov. Generalinspektøren har git anvisning paa overskuddets anvendelse dels som

depotavdelinger og dels som dækningstropper og generalstaben har indrømmet, at dækningstroppernes styrke ved flere av vore befæstninger er liten og bør søkes øket.

Departementet er enig heri. Ved departementets forslag opnaar man litt efter litt at tilveiebringe en høist paakrævet forsterkning av fæstningernes dækningsavdelinger, som for

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

nærværende ved samtlige fæstninger efter generalinspektørens mening ligger betænkelig nær det forsvarlige minimum.

Generalinspektøren antar, at en saadan forsterkning av dækningsavdelingerne delvis vil kunne opnaaes ved, at disse avdelinger fra garnisonsavdelingerne tildeles signala v d e l i n g e r, hvad der er en høist paakrævet foranstaltning ved et fæstningsforsvar.

Dernæst vil der av garnisonsavdelingernes kontingent kunne opsættes særskilte b e v o g t n i n g s p e l o t o n e r, hvorved den nuværende sterke og betænkelige splittelse av de utskrevne dækningsavdelinger efterhaanden vil kunne undgaaes.

Disse garnisonsavdelinger vil derhos paa landfronterne være i besiddelse av et lokal-kjendskap, som blir dobbelt værdifuldt, fordi det savnes hos de øvrige dækningsavdelinger.

Generalinspektørens forslag om at de 50 aspiranter skal indgaa i 5 garnisonsavdelinger — med 10 mand i hver — er behandlet i propositionen om fæstningsartilleriets underoficersskole (st. prp. nr. 135 1913, side 15). Der er foreslaaet, at der kun ialt skal have 30 aspiranter samlet paa én befæstning og at de ikke skal indgaa i garnisonsavdelingen.

#### c. Utskrivningsomraaderne.

Hittil har der til garnisonskompaniet i Kristiania aarlig været utskrevet 300 mand, som imidlertid fremtidig efter Stortingets beslutning i 1912 skal økes til 500 mand. Utskrivningen har fundet sted fra distrikterne i de 5 sydlige brigader, saaledes at distrikterne i 6te brigade har været undtat, dels fordi man vilde begrænse skyssutgifterne og dels fordi man antok, at der, saa længe infanteriet i 6tebrigade kun hadde ekserserpligt i ett aar, ikke vilde melde sig nogen frivillig til saadan garnisonstjeneste.

Som foran nævnt foreslaar departementet, at der fremtidig skal utskrives 600 mand aarlig til garnisonsavdelingerne paa vore befæstninger. Da imidlertid samtidig den aarlige utskrivning til fæstningsartilleriet foreslaaes formindsket fra 574 til 498, altsaa med 76 mand, vil der saaledes aarlig maatte utskrives 524 mand mere end hittil til fæstningsartilleriet.

Generalkrigskommissæren har foreslaaet,

at der skal foretages særskilt utskrivning av mandskaper til garnisonsavdelinger ved befæstningerne og at der til denne tjeneste uttages frivillige, saa langt frivillig tilgang inden de forskjellige befæstningers utskrivningsomraade er opnaaelig, samt at tallet forøvrig utfyldes ved utskrivning efter de sedvanlige regler.

Generalstaben antar, at utskrivningen til fæstningsartilleriets garnisonsavdelinger maa foregaa inden vedkommende brigades utskrivningsdistrikter.

Departementet er enig med generalkrigskommissæren i, at man maa forsøke at faa utskrevet frivillige til garnisonsavdelingerne. Departementet antar derfor, at saken bør ordnes paa den maate, at man først utskriver de frivillige inden vedkommende brigades distrikt. Skulde det saa vise sig, at man ikke faar frivillige nok, faar man utskrive resten fra brigadedistriktet, idet lodtrækning da anvendes.

Da mandskapsstyrken saavel i 3dje som i 4de og 5te brigade for tiden er knap nok, gaar departementet som nævnt ut fra, at garnisonskompaniet i Kristiania i de nærmeste aar maa bli at rekruttere kun fra bataljonsutskrivningsdistrikterne i 1ste og 2den brigade.

#### d. Tjenestetiden for garnisonsavdelingerne.

Fæstningsartilleristerne tjenstgjør efter de for tiden gjældende bestemmelser det 1ste aar i 73 dage (48 dages rekruttskole + 1 mellemdag + 24 dages bataljonssamling) og derpaa det 2det, 3dje, 4de og 7de tjenesteaar i hvert 24 dages bataljonssamling, altsaa til sammen i 169 dage. Hertil kommer marsjdagene, som i løpet av de 5 tjenesteaar varierer fra 10 til 30 dage.

Den samlede tjenestetid for fæstningsartilleristerne er saaledes mindst 179 dage.

Generalinspektørens forslag til ordning av tjenestetiden gaar ut paa, at garnisonsavdelingernes mandskaper skal tjenstgjøre det første aar i indtil 170 dage og at de derpaa i et senere aar skal delta i en bataljonssamling paa 24 dage, selv om vedkommendes samlede antal tjenestedage derved kommer til at overstige 180. Forøvrig vil regelen være, at hver mand skal tjenstgjøre i 180 dage. Enhver indkaldes i senere vernepligtsaar til deltagelse i saa mange bataljonssamlinger, som



han mangler uten overskridelse av 180 dages samlet tjenestetid. Overskytende antal dage, som mangler paa de 180 dage, utover hele bataljonssamlinger foreslaaes avtjent i slutningen av en rekruttskole før den første bataljonssamling.

Generalinspektørens forslag er tiltraadt av generalstaben og av kommanderende general, men derimot ikke av generalkrigskommissæren. Denne anfører i sin skrivelse av 6te mars 1913<sup>1)</sup> bl. a., at tjenesteplichten efter generalinspektørens forslag vil være flytende for de mandskaper, som utskrives til fæstningsartilleriets garnisonsavdelinger, eftersom mellemrummet mellem vaabenøvelserne varierer i de forskjellige aar og paa de forskjellige befæstninger. Intet mandskap, som utskrives til disse, vil derfor kunne vite, hvor mange dage han vil ha som ordinær tjenesteplicht, likesom det ogsaa vil forvolde vanskeligheter i andre henseender, at en saadan regel fastsættes om deres tjenesteplicht som av generalinspektøren foreslaat. Kontrollen med, at hver mand utfører netop den tjeneste, som er foreskrevet for ham (utskrivningsreglementets § 67) vil derhos bli omtrent umulig og ulikheten med hensyn til tjenesteplicht for mandskaper av samme tjenesteklasse vil i mange tilfælde bli iøinespringende. At opnaa frivillig tilgang til disse garnisonsavdelinger med saadanne tjenestebestemmelser anser han for umulig. Generalkrigskommissæren tror derfor, at det vil være nødvendig at bygge ordningen paa det princip, at al ordinær fredstjeneste avtjenes i én tørt for de mandskaper, som tjenstgjør ved fæstningsartilleriets garnisonsavdelinger paa samme maate som nu er tilfældet med mandskaperne ved garnisonskompaniet i Kristiania. Han foreslaar derfor, at tjenestetiden for mandskaperne i befæstningernes garnisonsavdelinger fastsættes til  $\frac{1}{2}$  aar o: 182 eller 183 dage, hvilken tjeneste avgjøres i én sammenhengende tørt.

Departementet er enig heri. Derimot finder man ikke at kunne tiltræde generalkrigskommissærens forslag om, at 1ste kontingent skal indkaldes til paabegyndelse av tjenesten samtidig med den almindelige rekruttskoles begyndelse ved vedkommende befæstning.

Rekruttskolerne begynder som bekjendt til forskjellig tid ved de forskjellige befæstninger og varierer derhos fra aar til andet. Departementet antar, at det maa være mest praktisk at der paa forhaand er fastsat det tidspunkt, til hvilket saavel 1ste som 2den kontingent skal indkaldes, saa mandskaperne paa utskrivningsmøterne kan meddele, hvilken kontingent de helst vil tilhøre. Departementet antar derhos, at det vil være heldigere at den 1ste kontingent begynder eksersisen nogen tid, før den vanlige rekruttskole begynder, saa ikke alle samtidig er uøvede.

Departementet vil derfor foreslaa, at den 1ste kontingent hvert aar fremmøter den 15de mars og hjemsendes den 13de september (samlet tjenestetid av 183 dage) samt at 2den kontingent fremmøter 14de september og hjemsendes det følgende aar den 14de mars (samlet tjenestetid av 182 dage).

#### e) Garnisonsavdelingernes øvelser.

Som foran nævnt er det departementets forudsætning, at garnisonsavdelingernes mandskaper skal danne vakthold paa befæstningerne og kunne betjene endel av batterierne med orografer, telefoner og lyskastere, oprette signalstationer, signalere osv. Mandskaperne maa derfor skaffes den i saa henseende fornødne opøvelse. Generalinspektøren har foreslaat, at mandskaperne væsentlig skulde utdannes til specialister som rettere, rekognoscører, maalobservatorer m. v. og endvidere at der særlig synes at være grund til at lægge vekt paa at utdanne dem som signalister. Likeledes bør der bli spørsmål om øvelser for dem i stationstjeneste, minepakning osv.

Departementet er enig i, at de bør faa en saadan specialutdannelse og at det derfor ogsaa blir nødvendig som av generalinspektøren foreslaat, at garnisonsavdelingernes gives en elementær teoretisk utdannelse i artilleri med skyteregele, signalvæsen, minevæsen og reglementer, hvortil forutsættes anvendt mindst 2 timer daglig og at der herfor utbetales lærerløn overensstemmende med generalinspektørens forslag. Likeledes vil departementet foreslaa, at mandskaperne ogsaa gives nogen undervisning i de almindelige fag, at der hertil anvendes 1 time daglig og at der beta-

<sup>1)</sup> Medfølger blandt de utrykte bilag.

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

les lærerløn herfor som for de foran nævnte teoretiske fag.

Paa den anden side antar imidlertid departementet, at garnisonsavdelingerne ogsaa bør og maa kunne gives utdanning som artillerister.

Mandskaperne tilhørende den kontingent, som er indkaldt til tjeneste om sommeren samtidig med, at de aarlige vaabehøvelser paa-gaar, bør kunne gives fuldstændig utdanning som artillerister, saaledes at vedkommende garnisonsavdeling kan indgaa i aarets bataljonssamling sammen med fæstningsartilleriets øvrige aarsklasser. Før rekruttskolen antar man derfor at mandskaperne — foruten den teoretiske undervisning og den allernødvendigste instruksjon i kanonbetjening m. v. — væsentlig bør faa specialutdanning og at de saa under rekruttskolen deltar i øksersøvelserne sammen med aarets rekrutter, mens samtidig specialutdanningen i nogen timer om dagen fortsættes. Selvfølgelig vil det i begyndelsen, før man faar tilstrækkelig erfaring, volde endel vanskeligheter at faa anordnet øvelserne paa en praktisk maate. Departementet antar imidlertid, at vanskelighetene ikke vil vise sig større end, at de kan overvindes. Efter bataljonssamlingen kan saa avslutningen av specialutdanningen og den fortsatte teoretiske utdanning finde sted. Denne kontingent — for korthets skyld her kaldt sommerkontingenten i motsætning til den anden kontingent, som væsentlig er inde om vinteren og som derfor nedenfor benævnes vinterkontingenten — bør derfor kunne henregnes til krigsopsætningen og træ istedetfor de 20 pct., som fæstningsartilleriet beregner i reserve. (Av denne grund er jo ogsaa den ordinære utskrivning til fæstningsartilleriet foreslaaet formindsket med 76 mand aarlig).

Mandskaperne tilhørende vinterkontingenten maa saavel ved kyst- som landbefæstningerne ogsaa kunne gives nogen utdanning som artillerister. Der bør saaledes saavidt mulig avholdes skarpskytningsøvelser for dem, hvorved man litt efter litt uten altfor store omkostninger vil høste en gavnlig erfaring for skarpskytning om vinteren med vort fæstningsskyts. Garnisonsavdelingerne paa Stjørdalens og Sarpsborg befæstninger bør ogsaa gives utdanning i behandling av og skytning

med feltskyts og mitraljøser, saaledes at fæstningsartilleriet selv litt efter litt kan klare tjenesten ved landbefæstningerne i Stjørdalen og den nu fastsatte avgivelse fra feltartilleriets og infanterimitraljøseavdelingernes 2det opbud dermed opføre.

f. Garnisonsavdelingernes befal.

Departementet er enig med generalinspektøren i, at de uteksaminerte underofficersskoleelever til gjengjæld for den forbedrede utdanning, som er foreslaaet for dem, bør paalægges nogen mere tjeneste end nu. De pligter efter kgl. resol. av 30te mai 1911 deltagelse i 2-aars rekruttskoler og bataljonssamlinger o: med marsjdage tilsammen ca. 150 dage.

Departementet optar generalinspektørens forslag om, at de uteksaminerte underofficersskoleelever forpligtes til at tjenstgjøre som korporaler ved en garnisonsavdeling i 1/2 aar (182 eller 183 dage) samt desuten i en bataljonssamling. Den ene halvpart av korporalerne skal paabegynde tjenstgjøringen ved vinterkontingentens garnisonsavdelinger — alt-saa umiddelbart etterat de er færdig med underofficersskolen — og derpaa delta i sommerens bataljonssamling. Den anden halvpart tjenstgjør ved sommerkontingentens garnisonsavdelinger (fremmøte 15de mars) og i vanlig bataljonssamling det derpaa følgende aar. Den ene halvpart av korporalerne vil da avgjøre sin fredspligt inden 1 aar efter avgangen fra underofficersskolen, den anden halvpart inden 2 aar.

Departementet antar, at den utvidede tjenestepligt bør paalægges de elever, som uteksamineres efter den her foreslaaede plan, men man gaar ut fra, at en del av de nuværende skoleelever frivillig paatar sig en saadan tjenestepligt, idet der ved ansættelsen i fastlønnet underofficersstilling bør tages spesielt hensyn til dem, som har tjenstgjort ved en garnisonsavdeling.

Korporalerne vil komme til at tjenstgjøre som instruktører (underofficers tjeneste) og bør derfor — foruten vanlig dagsløn à kr. 0,20 — utbetales sersjants indkommanderings-tillæg à kr. 1,00 pr. dag i likhet med de ved garnisonskompaniet i Kristiania tjenstgjørende korporaler.

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

489

Generalinspektøren har foreslaaet, at der skal tjenstgjøre følgende befal ved garnisonsavdelingerne:

Befæstninger.	Officerer.	Administra- tionsunder- officerer.	Tropsunderofficerer eller korporaler.			
			Herav			Korporaler.
			Ved nuvæ- rende sikker- hetsbesæt- ninger.	Andre garnison- rende under- officerer.		
Oscarsborg . . . .	1 <sup>3)</sup>	1 <sup>5)</sup>	4		2 <sup>5)</sup>	2
Tønsberg . . . . .	1 <sup>4)</sup>	1 <sup>4)</sup>	3	1 <sup>4)</sup>	1 <sup>5)</sup>	1
Kristiansand . . .	1 <sup>4)</sup>	1 <sup>4)</sup>	4	2 <sup>4)</sup>	1 <sup>5)</sup>	1
Bergen . . . . .	2 <sup>4)</sup>	1 <sup>4)</sup>	6	2 <sup>4)</sup>	1 <sup>5)</sup>	3
Agdenes . . . . .	1 <sup>4)</sup>	1 <sup>4)</sup>	4	1 <sup>4)</sup>	1 <sup>5)</sup>	2
Stjørdalen . . . .			2		1 <sup>6)</sup>	1
Kongsvinger . . .	1 <sup>2)</sup>	1 <sup>5)</sup>	2		1 <sup>6)</sup>	1
Sarpsborg . . . . .			2		1 <sup>6)</sup>	1
	7	6	27	6	9	12

Departementet er enig i generalinspektørens forslag.

Efter forslaget er alle der opførte underofficerer for tiden garnisonerende undtagen de 3 opsynsmænd ved landbefæstningerne. Generalinspektøren har foreslaaet, at disse opsynsmænd, hvorav 2 for tiden er stykjunkere i distriktstjeneste og 1 er sersjant i distrikts-tjeneste, overgaar til garnisonerende stilling med fri bolig.

Departementet slutter sig til generalinspektørens forslag, idet man forutsætter, at de omhandlede underofficerer forpligtes til vedvarende at forrette som opsynsmænd.

Som kommandør for garnisonsavdelingen paa Oscarsborg foreslaar generalinspektøren ansat en premierløytnant, som efter den nuværende organisation er i «distriktstjeneste», samt at løytnanten overføres til garnisonerende

stilling. Departementet er enig heri og likeledes i, at garnisonsavdelingen paa Oscarsborg utskilles helt fra skolen og underlægges chefen for 2den fæstningsbataljon uten nogen godtgjørelse herfor.

Generalinspektøren har foreslaaet, at der tilstaaes alt det befal som beordres til tjeneste ved garnisonsavdelingerne et tillæg av kr. 30,00 pr. maaned for officererne og kr. 15,00 pr. maaned for underofficererne i likhet med den husleiegodtgjørelse, som er tilstaaet endel av befalet ved garden (det nye garnisonskompani) (jfr. st. prp. nr. 1, hovedpost XI A for 1912, side 71). Denne godtgjørelse er nemlig tildelt befalet delvis som erstatning for det tap, befalet lider ved gardens nedleggelse som underofficersskole og delvis for den mere anstrengende og mere bundne tjeneste befalet faar ved

- 1) Ved Tønsberg, Kristiansand, Bergen og Agdenes findes desuten 1 trompeter ved kommandantskapet — ved Oscarsborg 1 ved skolen.
- 2) Kommandant.
- 3) Foreslaat ny garnisonerende stilling.
- 4) Ansat ved den nuværende sikkerhetsbesætning.
- 5) Desuten tjenstgjørende ved materiellets administration.
- 6) Desuten opsynsmand.

Om forslag til opprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

garnisonskompaniet i motsætning til skole-tjenesten.

Generalinspektøren anfører, at en lignende betragtning kan gjøres gjældende for kofalet ved de nuværende sikkerhetsbesætninger, hvor vakttjenesten paa befæstningerne vil danne et yderligere og meget betydelig tillæg til tjenesten.

Det befal, som ved siden av sine stillinger ved materiellets administration desuten blir beordret til garnisonsavdelingen, faar denne tjeneste som et ekstra tillæg til sit arbeide. Det maa da paa hver fæstning bli kommandantens sak at ordne garnisonstjenesten paa en saadan maate, at den samlede tjeneste blir nogenlunde jevnt fordelt.

Departementet anser det rimelig, at befalet ved befæstningernes garnisonsavdelinger tilstaaes det av generalinspektøren foreslaaede tillæg. Departementets forutsætning er imidlertid da, at det indkommanderingstillæg, som dette garnisonerende befal ifølge tillægsregulativets § 5 1ste og 2det passus vilde tilkomme, naar vedkommende bor og indtar sine maaltider utenfor sit hjem, samtidig bortfalder.

Departementet finder endvidere at kunne tiltræde generalinspektørens forslag (jfr. side 33) om, at de 3 uheldigst stillede kommandanter — nemlig ved Tønsberg, Agdenes og Kristiansands befæstninger — tilstaaes et kommandanttillæg av kr. 800,00 pr. aar i likhet med hvad vedkommende kommandanter hadde før den nye hærordning.

Paa hver av befæstningerne Oscarsborg med Svelvik, Tønsberg, Kristiansands, Bergens og Agdenes er der organisationsmessig ansat 2 haandverkerunderofficerer i distrikts-tjeneste.

Fra haandverksunderofficererne ved Oscarsborg med Svelvik og ved Tønsberg befæstninger er der til departementet indkommet andragender<sup>1)</sup> av henholdsvis 10de og 15de februar d. a. om at bli tilstaaet samme lønsfor-

bedring (kr. 180,00 pr. aar), som i hærens bud-getforslag for kommende termin (st. prp. nr. 1, hovedpost XI A, 1913, side 34) blev foreslaat for endel fast indbeordrede underofficerer. Denne lønsforbedring er nu bevilget av Stortinget overensbestemmende med militærkomiteens indstilling (indst. S. X 1913, side 11—12).

Generalinspektøren anfører i skrivelse av 27de februar 1913 bl. a. følgende:

«Ved befæstningerne er der følgende indbeordrede underofficerer:

Oscarsborg med Svelvik: 2 haandverksunderofficerer, som siden ansættelsen 21de september 1900 har været indbeordret hele aaret rundt.

Tønsberg befæstninger: 2 haandverksunderofficerer, som siden 1ste mai 1906 og 1ste mai 1909 har været indbeordret aaret rundt.

Kristiansands befæstninger: 2 haandverksunderofficerer, som gjennemsnitlig har været indbeordret, vaabenøvelser iberegnet, i ca. 11 maaneder.

Bergens befæstninger: 2 haandverksunderofficerer, hvorav den ene har været indbeordret aaret rundt og den anden fra 5<sup>1</sup>/<sub>2</sub> til 8<sup>1</sup>/<sub>2</sub> maaned, vaabenøvelserne iberegnet. 1 underofficer som skriver ved kommandantkontoret, indbeordret aaret rundt siden 1904 (kfr. st. prp. nr. 1 hovedpost X. A. 1904—1905, side 18).

Agdenes befæstninger: 2 haandverksunderofficerer, som siden organisationens gjennomførelse har været indbeordret (vaabenøvelserne iberegnet) den ene fra 4<sup>1</sup>/<sub>2</sub> til 11<sup>1</sup>/<sub>2</sub> maaned og den anden aaret rundt.

1 underofficer som skriver ved kommandantkontoret indbeordret aaret rundt fra 1906 (kfr. st. prp. nr. 1 Hovedpost X. A. 1905—1906, side 9).

Kommandanterne har uttalt, at indbeordringen ogsaa fremtidig maa foretages i samme tidsrum som hittil.

Efter ovenstaaende er der ved befæstningerne:

8 underofficerer, som er indbeordret aaret rundt,

4 underofficerer, som tat under ett er indbeordret i ca. 9 maaneder av aaret.

<sup>1)</sup> Medfølger blandt de utrykte bilag.

Generalinspektøren finder det rimelig, at ialfald de underofficerer, der er indbeordret aaret rundt, tilstaaes den samme lønsforbedring (kr. 15,00 pr. maaned), som av det kongelige departement er foreslaaet for de fast indbeordrede underofficerer, og skal i den anledning anføre:

Foruten at de ved befæstningerne indbeordrede underofficerer kommer i samme tjenestestilling som de fast indbeordrede, maa tages i væsentlig betragtning, at befæstningernes tildels avsondrede beliggenhet gjør det meget vanskelig, ofte umulig for disse underofficerer at skaffe sig nogen bibeskjæftigelse i de tider av dagen, da de ikke er optat med sin militære tjeneste. De er saaledes som regel helt henvist til at leve av sin militære lønning.

Jeg skal ogsaa henlede opmerksomheten paa, at de ved Tønsberg befæstninger indbeordrede underofficerer av mangel paa boliger maa ha sine familier boende i Tønsberg by, mens de selv bor paa Haaøen.

Generalinspektøren skulde ogsaa anse det meget ønskeligt, om de haandverksunderofficerer, der er indbeordret for en længere tid av aaret, kunde oppebære et tilsvarende tillæg for de maaneder indbeordringen har vedvart.

Merutgiften vil gjennemsnittlig stille sig saaledes:

8 × 180 . . . . . kr. 1 440,00  
4 × 135 . . . . . « 540,00

Sum kr. 1 980,00

Generalinspektøren finder samtidig at burde foreslaa, at de 2 underofficerer, som aaret rundt er indbeordret til vaabenstaben og Bergens befæstningers kommandantskap med departementets samtykke av henholdsvis 27de januar 1900 og 4de januar 1913 tilstaaes en lignende lønsforbedring.»

Efter hvad der av generalinspektøren er oplyst om varigheten av indbeordringen for de forskjellige haandverkerunderofficerer og efter at der nu foreslaaes opprettet garnisonsavdelinger paa vore befæstninger, antar departementet, at det mest rationelle vil være at samtlige 10 haandverkerunderofficerer paa befæstningerne er garnisonerende istedetfor som nu i distriktstjeneste med indbeordring praktisk talt hele aaret.

Utgifterne herved stiller sig saaledes for dem, som er indbeordret hele aaret:

	Garnisonerte.	Indbeordret.
	Kr.	Kr.
Furer . . . . .	1 434,00	1 258,00
Sersjant . . . . .	1 336,00	1 210,00

Altsaa en merutgift pr. underofficer av henholdsvis 178,00 og kr. 126,00. For de haandverksunderofficerer, som ikke har været indbeordret hele aaret, blir merutgiften herved noget større. Paa den anden side vil de som garnisonerende være til disposition hele aaret, og de maa da kunne utføre en del arbeide, som nu maa leies bort. Fornødent forslag til forandring av fæstningeartilleriets organisation vil nedenfor bli fremsat. Departementet finder ved samme anledning at burde anbefale, at de to sersjanter, som i henhold til samtykke fra Stortinget (jfr. indst. S. X. 1904—1905, side 16 og indst. S. X. 1905—1906, side 9) er indbeordret hele aaret rundt som skrivere paa kommandantkontorerne paa Bergens og Agdenes befæstninger, faar nytte godt av den lønsforbedring — kr. 180,00 pr. aar — som er foreslaaet for 12 organisationsmæssig fast indbeordrede underofficerer. Merutgiften herved (under kapitel 1, titel 38) vil utgjøre kr. 360,00 pr. aar og antages — likesom merutgiften ved at haandverksunderofficererne blir garnisonerende — under hensyntagen til avrundingen at kunne utredes av den givne bevilgning til befæstningerne.

Under dette avsnit finder departementet ogsaa at burde behandle et spørsmål, som vistnok ikke berører befalet ved befæstningernes garnisonsavdelinger, men derimot ved garnisonskompaniet i Kristiania. Det er nemlig spørsmålet om at tilstaa indkommanderingstillæg til de 6 premierløytnanter, som turvis gjør tjeneste som pelotonchefer ved nævnte garnisonskompani.

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

I st. prp. nr. 1, hovedpost XI A, 1910, side 50, anførte departementet i sit forslag, angaaende oprettelse av garnisonskompaniet i Kristiania blandt andet, at de fra krigsskolens øverste avdeling uteksaminerte kadetter burde anvendes til tjeneste turvis ved kompaniet paa de samme vilkaar som gjældende for kavaleriets 6 yngste premierløytnanter. Disse forpligtes ved sin ansættelse til at tjenstgjøre ved skoleeskadronen paa sekondløytnants avlønning. Denne ordning skriver sig helt tilbake fra 1848. «Sekondløytnants avlønning» er sat til «samme løn som for premierløytnanter i distriktstjeneste». Forholdet er altsaa saavel for de 6 nævnte løytnanter ved skoleeskadronen som for garnisonskompaniets løytnanter, for hvem ordningen senere i overensstemmelse med Stortingets beslutning forsøksvis har været praktisert, at de utfører tjeneste som garnisonerende med løn som officerer i distriktstjeneste.

Ved garnisonskompaniet gjør disse løytnanter — foruten vaktstjeneste — pelotonchefs tjeneste aldeles som ved et rekrutkompani. De oppebærer herunder ikke indkommanderingstillæg, mens deres kamerater av samme officerskuld, som tjenstgjør ved utskrevet avdeling oppebærer indkommanderingstillæg saavel under rekrutskolen som bataljonsamlingen.

Det er kun endel av hvert officerskuld, som denne bestemmelse rammer, da det har vist sig, at det ikke lar sig praktisk gjennomføre at beordre alle infanteriløytnanter av sidste officerskuld til turvis tjeneste ved garnisonskompaniet. Departementet finder derfor nu, at det er ubillig at stille disse 6 løytnanter, som tilfældigvis beordres til garnisonskompaniet, paa daarligere vilkaar end baade deres kamerater i infanteriet av samme officerskuld, som undgaar saadan indbeordring og deres samtidige ved ingeniørvaabnet og feltartilleriet, som faar indkommanderingstillæg, naar de indbeordres som elever i ridning ved sit vaabens underofficerskole.

En premierløytnant i distriktstjeneste i infanteriet er avlønnet med kr. 118,33 pr. maaned.

Herfra gaar:

Avdrag paa bestallingsgebyr . . .	kr. 12,00
Indskud i pensionskassen . . .	« 15,00

Avbetaling paa uniformseffekter	
m. v. . . . .	ca. kr. 30,00
	<hr/>
	kr. 57,00

Der blir da igjen ca. kr. 60,00 pr. maaned. For dette beløp kan en premierløytnant med den tjeneste, som han har ved garnisonskompaniet, hvor han er optat hele dagen, ikke leve i Kristiania, selv om han ikke har gjæld at forrente og avbetale.

Officersstillingerne søkes nu av mange unge mænd, hvis økonomiske stilling er saadan, at de for at skaffe sig den fornødne høiere almindelse og derefter til dækkelse av utgifter ved opholdet paa krigsskolen maa opta laan og stifte gjæld. Naar disse unge mænd kommer ut av krigsskolen, bør de ikke stilles paa saadanne vilkaar, naar de blir tat til garnisonerende militærtjeneste, at de blir nødt til yderligere at øke sin gjæld. De bør da snarere kunne begynde at avbetale paa denne.

Departementet finder derfor at burde foreslaa, at premierløytnanterne ved garnisonskompaniet tilstaaes vanlig indkommanderingstillæg efter tillægsregulativet under deres indbeordring til garnisonskompaniet.

Utgiften herved vil bli kr. 2 160,00 aarlig (6 løytnanter i 180 dage á kr. 2,00) og kan utredes av bevilgningen under kap. 3, titel 5 og titel 13 (henholdsvis infanteriets rekrutskoler og regimentsøvelser), av hvilke titler indkommanderingstillægget til garnisonskompaniets befal og mandskap nu utredes. Ordningen bør bli gjældende fra høsten av for officerskuldet 1913.

Departementet har tænkt, at der ogsaa for garnisonskompaniets mandskaper bør anordnes nogen teoretisk undervisning i almindannende fag. Der vil i tilfælde medgaa et mindre beløp til lærerlønninger; man vil nærmere behandle spørsmålet herom i første budgetforslag, men antar, at man i næste termin vil tiltrænge ca. kr. 1 500,00, som formentlig vil kunne utredes som ovenfor foreslaat for løytnanternes indkommanderingstillæg.

## g. Ingeniørarbeider.

## A. Indkvartering av skoleelever paa Oscarsborg.

Paa grund av de stigende sanitære krav har man efterhaanden maattet opgi som kaserne for underofficerseleverne flere av de bygninger paa Oscarsborg, som tidligere blev anvendt hertil. Dette gjælder særlig hovedfortet og størstedelen av den nye kaserne.

Som følge herav kan der efter fæstningsartilleriets opgave fortiden ikke indkvarteres flere elever end 46 paa Kaholmen (i nye og gamle kaserne) samt 23—25 paa Sejersten. Der haves saaledes plads for høist 71 mand, mens antallet av elever skal være 96.

Nybygning har man hittil undgaat alene paa grund av mangel paa søkning.

For gjennomførelsen av den nye skoleplan, som er forutsat at skulle øke tilgangen, blir det nødvendig at bygge.

Sejersten som ligger avsides og med tungvindt adkomst finder fæstningsartilleriet det ogsaa vilde være særdeles ønskelig at kunne opgi som kaserne.

Generalinspektøren antar imidlertid at man trods ulemperne indtil videre maa beholde Sejersten til indkvartering og har derfor kun bragt i forslag kaserne paa Sagajordet ved Husvik for 25 à 30 mand med kjøkken, spisesal, uthus, vand og kloak m. v. for ca. kr. 25 000,00.

Ingeniørvaabnet fremholder at denne sum er utilstrækkelig, naar kasernen skal gives utstyr og indredning som av sanitetschefen for de sidst utførte kaserneanlæg forlangt (o: egne dagligrum, centralopvarming, elektrisk lys m. v.).

Beløpet blir under denne forutsætning kr. 45 à 50 000,00.

Ved opførelsen av en saadan kaserne blir underofficersskolens elever fordelt paa 3 forskjellige kaserne, nemlig paa Kaholmen, Seiersten og Husvik.

Ingeniørvaabnet foreslaar, at der med en gang bygges kaserne for hele den styrke, som ikke kan indkvarteres paa Kaholmen, da dette krav allikevel snart vil komme op paa grund av de ulike forhold, under hvilke eleverne blir stillet.

En saadan kaserne antages at ville koste kr. 90 à 100 000,00.

Departementet skulde anse sidstnevnte plan — bygning av kaserne til kr. 100 000,00 — for mest ønskelig.

Av budgetmæssige hensyn finder man foreløbig at maatte nøie sig med kaserne for 25 mand, til hvilken bygning departementet opfører kr. 35 000,00, idet man bl. a. av hensyn til omkostningerne finder at maatte gi avkald paa egne dagligrum. Saadanne rum haves ikke ved nogen av de hittil opførte kaserne.

## B. Indkvartering av garnisonsavdelingerne.

## 1. Oscarsborg.

Fæstningsartilleriet foreslaar garnisonsavdelingens mandskaper indkvartert dels paa Kaholmen i fortets gorge, 1ste etage, idet arresterne tænkes flyttet til fortets kjerne, dels i krigsbarakkerne paa Haaøen. Utgifterne ved de forskjellige indreduingsarbeider i fortet (flytning av arrester, nye ovner, utbedring av gulver, vand, vask og vaskebænker m. v.) anslaaes av fæstningsartilleriet til kr. 3 000,00. Til nogen utbedring av indkvarteringsrummene paa Haaøen opfører fæstningsartilleriet kr. 500,00.

Ingeniørvaabnet har intet at bemerke ved omkostningerne ved den av fæstningsartilleriet foreslaatte indkvarteringsmaate.

Disse vil saaledes beløpe sig til	
Indredningsarbeider i fortet . . .	kr. 3 000,00
Utbedring av krigsbarakkerne paa Haaøen . . . . .	« 500,00

Sum kr. 3 500,00

Angaaende rummenes skikkethet for indkvartering har ingeniørvaabnet dog intet villet uttale.

Da garnisonsavdelingen vil tilbringe den største del av dagen i fri luft, anser departementet i tilslutning til fæstningsartilleriet det mindre betænkelig at indkvartere mandskaperne som foreslaat.

## 2. Tønsberg befæstninger.

I kasernen paa Haaøen vil man ifølge fæstningsartilleriets forslag kunne indkvartere garnisonsavdelingen, naar hele kasernen tages i bruk. Paa grund av mangel paa hus har man imidlertid maattet anvende kasernen ogsaa paa anden maate, nemlig til verksted,

kontor og lignende. Skal bygningen nu i sin helhet benyttes til indkvartering, finder fæstningsartilleriet, at der nødvendigvis først og fremst maa opføres en verkstedsbygning. Utgifterne hermed anslaaes til kr. 3 700,00.

Ingeniørvaabnet har intet hat at bemerke til forslaget om indkvartering av garnisonsavdelingen i kasernen paa Haaøen.

I henhold hertil opfører departementet kr. 3 700,00 til egen verkstedsbygning.

### 3. Kristiansands befæstninger.

Fæstningsartilleriet opfører i sit forslag av 19de december 1912 kr. 32 500,00 til bygning av barakke med kjøkkenbygning for ca. 50 mand. Indtil bevilgning erholdes, foreslaar fæstningsartilleriet garnisonsavdelingen indkvartert i den for tiden leiede kaserne, for hvilken betales — iberegnet vedlikehold — kr. 2 270,00 aarlig. Til komfyr og kjeler i denne trænges ifølge fæstningsartilleriets opgave kr. 320,00.

Fæstningsartilleriet har imidlertid i skrivelse av 9de mai 1913 optat til behandling, i hvilken utstrækning de paa Bergens og Kristiansands befæstninger av hensyn til de tidlige vaabenøvelser opførte leirhytter skulde kunne anvendes og eventuelt suppleres for at kunne benyttes som underbringelse for garnisonsavdelingerne.

Fæstningsartilleriet foreslaar i den anledning for Kristiansands befæstninger opført følgende bygninger:

- |                                                                                                                             |                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| 1. De 3 provisorisk opførte leirhytter utbedres og indredes for vinterbruk                                                  | kr. 3 400,00      |
| 2. Spiseskur for vinterbruk . . . . .                                                                                       | « 3 000,00        |
| 3. Skolebarakke for forberedelseskurset . . . . .                                                                           | « 4 600,00        |
| 4. Vagt- og arrestbygning . . . . .                                                                                         | « 3 600,00        |
| 5. Tilveiebringelse av fornødne kjøkkener med kjældere . . . . .                                                            | « 3 650,00        |
| 6. Indredning av officersbolig for den garnisonerende løytnant, der ved den nye ordning maa bli vaktmesterløytnant. . . . . | « 2 000,00        |
|                                                                                                                             | -----             |
|                                                                                                                             | Sum kr. 20 250,00 |

Av budgetmæssige hensyn finder departementet imidlertid at maatte foreslaa at garnisonsavdelingen foreløbig indkvarteres i den for tiden leiede kaserne i Kristiansand. Til komfyr og kjeler i denne opføres kr. 320,00.

### 4. Bergens befæstninger.

Angaaende garnisonsavdelingens underbringelse ved disse befæstninger anfører fæstningsartilleriet i den tidligere omtalte skrivelse av 9de mai 1913 bl. a.:

«For Bergens befæstninger vil de allerede byggede leirhytter muliggjøre, at vintergarnisonen straks henlægges til Kvarven istedetfor som oprindelig paa tænkt til Gravdal.

For at saa skal kunne ske utkræves:

- |                                                           |              |
|-----------------------------------------------------------|--------------|
| 1. 2 kjøkkenbygninger, anslaat til                        | kr. 1 500,00 |
| 2. Indredning for vinterbruk av 2 leirhytter . . . . .    | « 500,00     |
| 3. Ovner i krigsbarakkerne ved de øvrige avsnit . . . . . | « 300,00     |

Sum kr. 2 300,00

Kommandanten har yderligere foreslaaet, at der snarest anlægges vandbassæng med vandledning paa Kvarven; men dette spørsmål formenes at burde optages til vanlig budgetmæssig behandling uavhengig av nærværende garnisonsordning.»

Departementet er enig i, at garnisonsavdelingen bør forlægges paa Kvarven, men antar at styrken vil kunne underbringes i de to derværende krigsbarakker.

Der utkræves da kun tilveiebringelsen av kjøkken med spiseskur for vinterbruk. Førstnevnte bygning maa bli at opføre, mens de nævnte leirhytter antages at kunne indredes som spiseskur.

Til disse nybygnings- og indredningsarbeider opføres efter konferanse med ingeniørvaabnet kr. 5 000,00.

Fæstningsartilleriet har derhos foreslaaet, at Kvarvens opsynsmandsbolig indredes til bruk for garnisonsavdelingens løytnant, idet det ansees paakrævet at ha en officer fast bosat paa Kvarven.

Til disse indredningsarbeider opføres kr. 1 500,00. Altsaa tilsammen for Bergens befæstninger kr. 6 500,00.



## 5. Sarpsborg befæstninger.

Ingeniørvaabnet bemerker i anledning av fæstningsartilleriets forslag om at indkvartere garnisonsavdelingen i Ravnebergets krigsbarakke, at det vilde være nødvendig at forsyne den med ny indvendig panel med pap samt grundmur.

Utgifterne herved er anslaaet til kr. 1 500,00.

## 6. Stjørdalens befæstninger.

De paa befæstningerne opførte barakker er saa let bygget, at de efter ingeniørvaabnets uttalelse ikke kan gjøres skikket for vinterbruk.

Det haarde klimat paa disse kanter gjør ogsaa, at det vil være nødvendig at ha gode huse for indkvartering.

Departementet anser det efter konferanse med ingeniørvaabnet nødvendig at der for garnisonsavdelingen opføres vinterbarakker.

Med kjøkken og spisesal antages de hermed forbundne utgifter at beløpe sig til ca. kr. 12 500,00.

## 7. Agdenes og Kongsvinger.

Paa disse befæstninger ansees den nuhavende bebyggelse tilstrækkelig til garnisonsavdelingernes underbringelse.

De samlede omkostninger til byggearbeider vil saaledes utgjøre:

A. For underofficersskolen . kr. 35 000,00

B. For garnisonsavdelingene:

1. Oscarsborg . . . kr. 3 500,00
2. Tønsberg « 3 700,00
3. Kristiansand . . « 320,00
4. Bergen . « 6 500,00
5. Sarpsborg « 1 500,00
6. Stjørdalen « 12 500,00

Sum kr. 28 020,00

Hertil kommer:

tilfældige utgifter « 1 980,00

« 30 000,00

Hovedsum kr. 65 000,00

## h. Ordningens ikrafttræden.

Generalinspektøren har foreslaaet, at garnisonsavdelingene skulde opsættes av rekrut-aarsklassen 1913 og begynde sin tjenstgjøring efter endte vaabenøvelser sommeren 1913.

Generalkrigskommissæren har imidlertid i den forannævnte skrivelse av 6te mars 1913 uttalt, at gjennomførelsen av den nye ordning i tilfælde vanskelig vil kunne finde sted før for aarsklassen 1914, da utskrivningen av aarsklassen 1913 er avsluttet.

I overensstemmelse med generalkrigskommissærens uttalelse og under hensyntagen til, at øvelsen nu er i fuld gang, vil departementet foreslaa at utskrivningen til garnisonsavdelingene først begynner med aarsklassen 1914 og at 1ste utskrivningskontingent indkaldes til at fremmøte paa de respektive befæstninger den 15de mars 1914.

I tiden efter vaabenøvelsernes avslutning 1913 og indtil 1ste utskrivningskontingent kan fremmøte faar man skaffe det aller nødvendigste vakthold paa befæstningene ved indbeordning av mandskaper tilhørende de i fred tjenstpligtige aarsklasser av fæstningsartilleriet og i tilfælde av infanteriet.

## i. Omkostningsoverslag.

Som foran nævnt vil der til indredningsarbeider for at skaffe garnisonsavdelingene husrum, vaktlokaler m. v. medgaa kr. 30 000,00.

Mer utgiften for befalets vedkommende efter departementets forslag stiller sig saaledes:

- 1 premierløytnant (Oscarsborg) forskjel mellem gage som garnisonerende og i distrikts-tjeneste . . . . . kr. 560,00
- 2 kommandersersjanter (Kongsvinger og Sarpsborg) à kr. 584,00 : forskjel mellem garnisonerende avlønning (kr. 1 628,00) og avlønning i distriktstjeneste (kr. 684,00) + opsynsmandsløn (kr. 360,00) . « 1 168,00
- 2 do. à kr. 204,00 : forskjel mellem stykjunkertillæg garn. og i distriktstjeneste . . . . « 408,00
- 1 sersjant (Stjørdalen) forskjel mellem garnisonerende avlønning (kr. 1 336,00) og avløn-

6196

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

ning i distriktstjeneste (kr. 480,00) + opsynsmandsløn (kr. 360,00) . . . . .	kr.	496,00
7 officerer, tillæg à kr. 30,00 pr. måned) . . . . .	«	2 520,00
21 underofficerer, tillæg à kr. 15,00 pr. måned . . . . .	«	3 780,00
3 kommandanttillæg à kr. 800,00	«	2 400,00
		<hr/>
	Sum kr.	11 332,00

Hertil kommer desuten:

5 haandverksfurerer à kr. 906,00 $\varnothing$ : forskjel mellem avlønning som garnisonerende (kr. 1 434,00) og i distriktstjeneste (kr. 528,00) . . . . .	kr.	4 530,00
5 haandverkssersjanter à kr. 856,00 $\varnothing$ : forskjel mellem avlønning som garnisonerende (kr. 1 336,00) og i distriktstjeneste (kr. 480,00) . . . . .	«	4 280,00
		<hr/>
	Sum kr.	8 810,00

Fra dette beløp maa imidlertid igjen fradrages . . . . . ca. kr. 5 300,00 paa grund av at 6 av disse haandverksunderofficerer har været indbeordret ca.  $9\frac{1}{2}$  maaned hver og de andre 4 ca.  $6\frac{1}{2}$  maaned utenfor vaabenøvelserne (jfr. foran side 12 fig.). Beløpet har været utredet av bevilgningen til «indbeordring av befal utenfor vaabenøvelserne» under kap. 1, titel 20, befæstningerne.

Likeledes maa fratrækkes ca. « 1 000,00 av de kr. 1 500,00, som under vaabenøvelserne hittil har været utbetalt disse 10 haandverksunderofficerer i indkommanderingstillæg og garnisonstillæg à kr. 2,00 pr. dag. Som garnisonerende vil de nemlig kun tilkomme indkommanderingstillæg à kr. 1,00, naar de under vaabenøvelserne bor og indtar sine maaltider utenfor sit hjem.

Merutgift ca. kr. 2 500,00

Foruten forannævnte utgifter vedrørende befalet vil der paaløpe de vanlige utgifter til de vernepligtige mandskaper. Disse

utgifter maatte man imidlertid allikevel ha paa hærens budget, selv om mandskaperne ikke indbeordres til garnisonsavdelinger paa befæstningerne, idet de ellers vilde bli indbeordret til tjenstgjøring under vaabenøvelserne ved infanteriet og delvis til fæstningsartilleriet ( $\varnothing$ : den styrke, hvormed fæstningsartilleriets aarlige ordinære utskrivning nu er foreslaaet formindsket).

For korporalernes vedkommende vil der bli nogen merutgift, som følge av, at de efter forslaget paalægges ca. 54 dage mere tjeneste end nu (hvorav 30 dage i garnisonsavdelinger og en vanlig bataljonsamling paa 24 dage).

Foruten forannævnte utgifter vil der ogsaa medgaa noget til kvarterutgifter. Departementet forutsætter, at disse som hittil utredes av bevilgningen til befæstningernes forsyning. Det vil da muligens vise sig, at bevilgningen til forsyningen maa forhøies noget; men herom maa man først høste et aars erfaring.

Generalinspektøren gaar ut fra, at garnisonsavdelingerne vil tiltrænge kr. 1 250,00 aarlig til øvelser utenfor ekserserpladsen. Departementet antar, at dette beløp kan utredes av den aarlige bevilgning under kap. 3 til «øvelser utenfor ekserserpladsene».

Skivekontoen foreslaaes øket med kr. 1 000,00 for hele fæstningsartilleriets vedkommende.

Departementet agter i budgetforslaget for 1914—1915 at foreslaa skivekontoen av den grund øket med kr. 1 000,00.

Generalinspektøren anføres derhos, at det muligens vil være nødvendig i nogen grad at øke bevilgningen til ingeniørvæsen, arsenaler og signalvæsen ved enkelte av befæstningerne, men at der herom først maa indhøstes erfaring.

Departementet er enig heri.

Til ammunitionsutgifter for garnisonsavdelingerne maa der i budgetforslaget for 1914—1915 opføres et mindre beløp, som man antar kan sættes til kr. 4 000,00, men samtidig spares der ca. kr. 1 000,00, som hittil aarlig er medgaaet i ammunitionsutgifter til skolerne utenfor Oscarsborg.

Merutgiften ved garnisonsavdelingerne, naar der ikke tages hensyn til utgifterne ved indbeordringen av mandskaperne, vil da efter

foranstaaende for en hel budgettermin stille sig saaledes:

1. Befalet . . . . .	kr. 11 332,00
2. Haandverksunderofficernes overgang til garn. stilling ca. «	2 500,00
3. Korporalernes 54 dages læn- gere tjenstgjøring . . . ca. «	2 850,00
4. Lærerløninger . . . . . «	8 640,00
5. Skivekontoen . . . . . «	1 000,00
6. Ammunitionsudgifter . . . ca. «	4 000,00

Sum kr. 30 322,00

eller avrundet kr. 30 000,00.

Paa den anden side blev der som i propositionen om ny plan for fæstningsartilleriets underofficersskole anført en mindretgift for budgetterminen av ca. kr. 49 000,00, væsentlig som følge av at korporalsskolerne utenfor Oscarsborg nedlægges. Fratrækkes ovennævnte merutgift paa kr. 30 000,00, skulde der saaledes aarlig bli en besparelse av kr. 19 000,00 ved den nye ordning av fæstningsartilleriets skoler.

Utgifterne til garnisonskompaniet i Kristiania har paa budgetterne hittil ikke været

særskilt opført, men de har været utredet av bevilgningerne under kapitel 3 til infanteriets rekrutskoler og regimentsøvelser samt derhos av vedkommende forbrukskonti under 4de kapitel.

Departementet antar, at der bør forholdes paa lignende maate med fæstningsartilleriets garnisonsavdelinger. Utgifterne til disse i de 3½ maaned av budgetterminen 1913—1914, da de vil være i virksomhet, antages derfor at burde posteres paa fæstningsartilleriets rekrutskole og bataljonssamling samt paa vedkommende forbrukskonti under 4de kapitel. Herved vil ogsaa bli benyttet de beløp til brød- og proviantforpleiningsudgifter samt til slitnings- og reparationsudgifter, som der i propositionen om ny plan for fæstningsartilleriets underofficersskole er redegjort for, at der bespares i nævnte budgettermin (st. prp. nr. 135, 1913, side 19—20).

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At Deres Majestæt vil bifalde og underskrive vedlagte utkast til proposition til Stortinget angaaende forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

Hans Majestæt Kongens proposition til Stortinget om forslag til opprettelse  
av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

Vi Haakon, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget indbydes til at fatte følgende beslutning:

1. Stortinget samtykker i
  - a) at medfølgende utkast til bestemmelser for opprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne fastsættes som gjældende fra og med rekrutaarsklassen 1914.
  - b) at medfølgende utkast til forandringer i den i 1909 vedtagne hærordning fastsættes fra den tid at regne, da garnisonsavdelingerne opprettes.
  - c) at de av infanteriets premierløytnanter, som tilhører det yngste officerskuld og som indbeordres til tjeneste ved garnisonskompaniet (den nye garde), under saadan tjenstegjøring oppebærer indkommanderingstillæg overensstemmende med det til enhver tid gjældende tillægsregulativ.
2. Paa hærens budgetforslag for terminen 1ste juli 1913—30te juni 1914 (statsbudgettets hovedpost XI A, hæren) opføres  
under kap. 7 som ny titel 17, indredningsarbeider paa befæstningerne . . . kr. 65 000,00  
Forsvarsdepartementets indstilling i saken vedliggør i avtryk.

Git paa Kristiania slot den 21de juni 1913.

Under Vor haand og rikets segl

**Haakon.**

(L. S.)

\_\_\_\_\_  
Gunnar Knudsen.

\_\_\_\_\_  
Hesselberg.

## Utkast

til bestemmelser for oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne.

1. Fra og med rekrutaarsklassen 1914 utskrives der til fæstningsartilleriets garnisonsavdelinger 600 mand aarlig, hvorav 300 mand tjenstgjør ad gangen paa befæstningerne saaledes:
 

Sarpsborg . . . . .	25
Kongsvinger . . . . .	20
Oscarsborg med Svelvik . . . . .	50
Tønsberg . . . . .	25
Kristiansand . . . . .	50
Bergen . . . . .	70
Agdenes . . . . .	40
Stjørdalen . . . . .	20
2. Tjenesten er for hver mand  $\frac{1}{2}$  aar, hvorefter vedkommende er færdig med sin fredstjeneste.
3. Ved garnisonsavdelingen tjenstgjør det i budgettet til enhver tid fastsatte antal befal.
4. Forsvarsdepartementet bemyndiges til at fastsætte de nærmere bestemmelser vedrørende garnisonsavdelingerne.

22  
200  
1

## Utkast

til forandringer i den i 1909 vedtagne hærordning.

I den i 1909 vedtagne hærordning foretages ~~fra~~ den tid at regne, da garnisonsavdelingerne oprettes, den forandring, at nedennævnte antal befal overgaar fra stilling «i distrikts-tjeneste» til «garnisonerende».

- a) Ved Oscarsborg med Svelvik befæstninger: 1 premierløjtnant, 2 haandverkerunderofficerer (1 furer og 1 sersjant).
- b) Ved hver av Tønsberg, Kristiansands, Bergens og Agdenes befæstninger: 2 haandverkerunderofficerer (1 furer og 1 sersjant).
- c) Ved hver av Kongsvinger og Sarpsborg befæstninger: 1 kommandersersjant.
- d) Ved Stjørdaleus befæstninger: 1 sersjant.

Bilag 1.**Fæstningsartilleriets forslag av 19de december 1912 til ordning av befæstningernes sikkerhetsbesætninger (garnisonsavdelinger).**

«Hvis underofficerseleverne — fraregnet forberedelseskurssets aspiranter — som foran foreslaat ikke skal danne sikkerhetsbesætninger paa befæstningerne, er der ingen anden utvei til at skaffe saadanne end ved indbeordning av utskrevne menige, som paa denne maate avtjener sin vernepligt. At hverve mandskaper uten at gi dem skoleutdannelse hører ikke vor tid til.

Av utskrevne kan der være tale om at anvende marinens saakaldte 3 maaneders folk og utskrevne landvernepligtige.

**Anvendelse av marinens 3 maaneders folk.****Nuværende tjenesteforhold.**

Disse mandskaper er som bekjendt det overskud av sjøvernepligtige (maskinister, fyrbøtere og matroser), som ikke trænges til flaatens bemanning i krig (jfr. vernepligtslovens § 53), men som dog gives nogen utdannelse for at tilfredsstille lovens bud om almindelig vernepligtstjeneste.

Utgifterne ved denne utdannelse beløper sig ifølge marinens budgetforslag for 1912/13<sup>1)</sup> aar om andet til følgende beløp:

Kap. 1—44: Lønninger til vernepligtige mandskaper:	
300 mand i 3 mdr. à kr. 2,08	kr. 56 160,00
Reisutgifter:	
300 mand à kr. 9,00	« 2 700,00
Kap. 3—4: Øvelser paa ekser-	
serskib	« 50 000,00
Kap. 3—6: Ammunition	« 2 000,00

Sum ca. kr. 110 860,00

Av kommanderende admiral var i budgetforslaget for 1912/13 utgifterne til øvelser paa ekserserskib opført med kr. 90 000,00, forat der kunde bli anledning til at indkalde mandskaperne 2 gange om aaret; herved skulde man undgaa at de blev gaaende indtil ett aar fra utskrivningen finder sted og til

<sup>1)</sup> I 1912 kun 200 mand, se budgetforslaget side 17.

fremmøtet til tjeneste. Forsvarsdepartementet ansaa det imidlertid «mere end tvilsomt, hvorvidt en saa vidt stor aarlig utgiftspost paa marinebudgettet staar i rimelig forhold til den tilvekst i effektivitet, disse vernepligtige efter 3 maaneders utdannelse kan paaregnes at tilføre sjøforsvaret» (st. prp. nr. 1, hovedpost XI B, 1912, side 38).

**Tidligere forslag.**

Spørsmålet om hvad der skal gjøres med de overflødige sjøvernepligtige har tidligere været oppe. Utskrivningskomiteen av 1901 foreslog i sit utkast til ny vernepligtslov at al skjelen mellem land- og sjøvernepligtige skulde ophøre, og at de sjøfolk marinen ikke hadde bruk for, skulde utskrives til landvæbningen. Forslaget støtte paa motstand saavel fra sjømilitært som handelsmaritimt hold og vandt heller ikke stortingets bifald. (Indst. O X, 1910, side 13 fig.). Mot ordningen blev det særlig fremholdt, at tjenstgjøring fordelt paa flere aar, saaledes som det finder sted i hæren, var meget uheldig for de sjøfarende, likesom tjeneste ved landvæbningen i det hele er litet likt av sjøfolk.

Saavel kommanderende admiral som flere sjøfartsforeninger nævnte imidlertid i sine uttalelser om den nye vernepligtslov, at det maatte være en hensigtsmessig ordning at la de overflødige sjøvernepligtige tjenstgjøre i ett sæt ved kystbefæstningernes mineavdelinger. (Ot. prp. nr. 20, 1909, side 10 og Indst. O X, 1910, side 6—7). De nævnte indvendinger vilde ved denne ordning bortfalde.

Ved behandlingen av hærbudgettet for 1912/13 blev oppmerksomheten igjen henledet paa denne sak av en repræsentant fra en av vore større sjøfartsbyer (st. forh. 30te mai 1912, side 1846) og i skrivelse av 15de juni 1912, j.-nr. 915/1912 1, har forsvarsdepartementet anmodet kommanderende general om, at spørsmålet maatte bli utredet i forbindelse med forslag til ny skoleplan.

Bilag

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

202 Fordelene ved en saadan ordning er ubestridelige. Budgettet vil bli lettet for en betydelig utgift<sup>1)</sup>, og den kontingent av landvernepligtige som ellers vil trænges til sikkerhetsbesætningerne, vil kunne reduceres. Samtidig vil mandskaperne delvis kunne faa fordelene ved tjenstgjøring til en heldigere tid end for nærværende bestemt; ekserserskibet utrustes nemlig nu 1ste mai, hvorfor som tidligere antydte sjøvernepligtige der melder sig etter denne datum og tages til 3 maaneders folk, maa vente helt til det følgende aar med at avtjene sin vernepligt.

#### Antallet av 3 maaneders folk.

Man har i sakens anledning konferert med admiralstaben, specielt angaaende det sandsynlige antal av 3 maaneders folk. Det er imidlertid vanskelig at gi nøiagtige opplysninger. Skjønsmessig er antallet i budgetforslaget 1912/13 sat til 300 mand aarlig, hvad det efter meddelelse fra generalkrigskommissæren vistnok ogsaa paa det aller nærmeste vil bli i 1913; men den nye vernepligtslov indeholder nye bestemmelser om befarehet, og loven har virket for kort tid til at man har bestemte holdepunkter.

Hertil kommer, at marinen fremtidig vil trønge større aarlig kontingent end den nuværende, som beløper sig til 710 mand. Ifølge skrivelse fra admiralstaben av 23de september 1912, der vedligger som utrykt bilag, vil marinen etterhaanden komme til at lægge beslag paa alle sjøvernepligtige, dels paa grund av den nu bestemte forøkelse av marinens materiel, som kræver en forhøielse av utskrivningsstyrken med 240 mand, dels av hensyn til en paakrævet forbedring av personellens krigsberedskap, idet antallet av indkaldte aarsklasser under mobilisering maa reduceres ganske betydelig (fra nu 12—15 aarsklasser til 5 aarsklasser), og utskrivningsstyrken til det nu havende materiel som følge herav økes

<sup>1)</sup> Av utgifter til løn, beklædning og kost vil spares differensen mellem sjømilitær lønning ca. kr. 2,08 og landmilitær lønning ca. kr. 1,08, o: kr. 1,00 pr. mand pr. dag. Av utgifter til ekserserskib vil kunne spares ca. kr. 25 000,00, idet admiralstaben opplyser at der av det paa kap. 3—4 hertil opførte beløp, kr. 50 000,00, vil medgaa ca. kr. 25 000,00 til ekserserskib for torpedobaats- og minentlæggerbesætninger.

fra 710 til 900 mand. (Det ovennævnte tal 240 til den besluttede nybygning er ogsaa utregnet under forutsætning av at kun 5 aarsklasser indkaldes ved mobilisering).

Endelig er at bemerke, at de 3 maaneders folk delvis utdannes som mineutlæggere i henhold til kommanderende admirals forslag i budgettet for 1911/12. (St. prp. nr. 1, hovedpost XI B, 1911, side 38). Admiralstaben anfører i ovennævnte skrivelse, at der under mobiliseringsforholde som foran nævnt aarlig maa utdannes ca. 70 minemandskaper.

Admiralstaben bemerker endvidere, at om der i fremtiden som nu kun blir indkaldt et begrænset antal vernepligtige til fuld tjenstgjøring, vil marinen sikkert maatte lægge beslag paa resten av de utskrevne til 3 maaneders tjeneste, fordi de yngre aarsklasser av disse maa ansees for mere anvendelige til de mindre viktige stillinger ombord, end de ældste 6 maaneders mandskaper.

#### Forslag om anvendelse av overfløydige sjøvernepligtige ved kystbefæstningerne.

Som følge av admiralstabens opplysninger antar generalinspektøren ikke for nærværende at kunne fremsætte forslag om anvendelse av sjøvernepligtige som sikkerhetsbesætninger paa kystbefæstningerne.

Det synes imidlertid at maatte være en saa naturlig og praktisk ordning at anvende marinens mulige overskud av personel paa denne maate, at man vil foreslaa den herfor nødvendige forandring i vernepligtsloven straks indført. Formentlig er det kun nødvendig, at der i lovens §§ 33, 5te passus og 53, 2den passus indskytes etter sjøvæbningen: «og kystbefæstningerne». § 33, 5te passus vil da faa følgende ordlyd:

«Alle sjøfarende, som findes strids- eller hjelpeydige, utskrives til sjøvæbningen eller kystbefæstningerne»,

og § 53, 2den passus vil lyde:

«De øvrige utskrevne sjøvernepligtige indkaldes til tjeneste ved sjøvæbningen eller kystbefæstningerne i mindst 3 maaneder». (Jfr. love av 6te juli 1892 § 1 og 11te april 1900).

Herved er intet foregrepet, mens man paa den anden side staar færdig til straks at anvende sjøvernepligtige som sikkerhetsbesætninger om antallet av dem skulde vokse over



203

marinens behov, eksempelvis i tilfælde av at bestemmelserne om befarenhet skulde bli noget ændret eller det skulde bli bestemt at utskrivning til sjøvæbningen skal finde sted i Tromsø stift.

Samtidig med lovforandringen foreslaaes de fornødne bestemmelser indtat i utskrivningsreglementet saaledes som senere anført (se nedenfor under resumé).

#### Anvendelse av landvernepligtige.

I henhold til foranstaaende vil sikrings-tjenesten paa vore fæstninger indtil videre maatte utføres ved hjælp av utskrevne landvernepligtige.

#### Sikkerhetsbesætningernes opgaver og størrelse.

Sikkerhetsbesætningerne har en dobbelt oppgave: at overta vakttjenesten i fred og ved mobilisering danne den første styrke for utførelse av mobiliseringsarbeidet og forsvaret av fæstningen. Hvor beklagelig det end er, antar generalinspektøren det for tiden udelukket at faa sikkerhetsbesætninger store nok til at løse sidstnevnte oppgave. Man faar her stole paa en stadig bedring i mobiliseringsforberedelserne i forbindelse med en utvidelse av mobiliseringsreglernes bestemmelser om sikkerhetsvakterne. Det er iøvrig givet, at man ved at øke sikkerhetsbesætningerne som nedenfor foreslaat, ogsaa ved fredsbrudd vil være heldigere situert end for nærværende.

For at faa en oversigt over hvad der trænges til vaktgjøring i fred, har generalinspektøren indhentet oppgaver fra kommandanterne over nødvendig antal av vaktmandskaper under forutsætning av almindelig militær vaktgjøring. Oppgaverne findes anført i vedlagte utrykte oversigt, hvor ogsaa er git opplysning om sikkerhetsbesætningernes størrelse ifølge budgettet ved kystartilleriets opsætning i 1899 og nu.

Det fremgaar av oversigten at der trænges efter vore forhold ganske betydelige avdelinger til bestridelse av vaktholdet; om man gaar ut fra, at tjenestetiden for hver mand blir 6 maaneder som ved garnisonskompaniet, vil der hvert aar ialt behøves  $2 \times 893 =$  ca. 1 800 rekrutter.

Aarsaken til de høie tal ligger i den omstændighet, at der til en militær post i henhold til givne bestemmelser trænges ikke mindre end 12 mand (3 mand daglig og vaktgjøring ikke oftere end hvert 4de døgn). Saa kostbar som den menneskelige arbeidskraft er i vor tid, synes det at være al grund til at søke vaktholdet utført paa en maate, som mere stemmer med hvad der finder sted i det praktiske liv, i fabrikker, paa oplagstomter og lignende, uten at man derved behøver at gi noget etter i effektivitet.

Ved det forslag til sikkerhetsbesætningernes eller — som man vil foreslaa —

#### garnisonsavdelingernes

størrelse som er fremsat i oversigtens sidste rubrik, har man gaat ut fra følgende ordning:

Garnisonsavdelingene forlægges til befæstningernes hovedpunkter, hvor der utsættes almindelig militær vakt med en eller flere poster, som i almindelighet ogsaa har til oppgave at være flagvakt, brandvakt, telefonvakt, besørge utkik efter saluterende krigsskibe m. v.

Til de fjernere liggende deler av hver befæstning utsendes fra garnisonsavdelingen efter omstændighetene for ett eller flere døgn 1—3 mand, der besørger vaktholdet ved runder til forskjellige tider av døgnet, men som iøvrig tillates at opholde sig i vaktstuen.

Til yderligere sikkerhet vil det desuten paa flere steder være hensigtsmessig at anvende vakthunder.

Ved visitationer, telefonopringninger og særlig ved anvendelse av kontrolur, antar man, at den fornødne kontrol skal kunne øves. Man vover imidlertid ikke straks at foreslaa sløifet opsynsmændene paa vedkommende anlæg. Dette spørsmaal bør dog optages til behandling, naar erfaring er vundet. Foreløbig bør opsynsmændene som for størstedelen er militære befalingsmænd, være vaktmændenes nærmeste foresatte paa vedkommende sted og samtidig disses arbeidsformænd, idet de detacherte vakter forutsættes utenfor vakt- og hviletiden anvendt til arbeide paa vedkommende anlæg.

Som det fremgaar av oversigten foreslaar generalinspektøren en samlet styrke av garnisonsavdelingene paa 325 mand.

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

#### Garnisonsavdelingernes tjenestetid.

Til beregning av hvor stort antal rekrutter der hvert aar trænges, skal man anføre: Tjenestetiden ved fæstningsartilleriet, iberegnet marsjdage er

1. aar 75 dage,
2. 3. 4. og 7. aar 26 dage,
- tilsammen 179 dage,

under forutsætning av kun 1 marsjdag frem og 1 tilbake. Da garnisonsavdelingene ikke behøver at være inde under vaabenøvelsene, blir der  $365 \div 75 = 290$  dages garnisonstjeneste om aaret. Det vil altsaa være nødvendig at indkalde 2 kontingenter aarlig; paa hver falder 145 dage; resten — 34 dage — foreslaaes optjent i et følgende aar, hvorav 12 dage i rekrutskolens sidste periode, resten i den derpaa følgende bataljonssamling.

Forutsætningen for denne beregning er, at rekrutskole hvert aar avholdes ved befæstningerne, hvilket for tiden ikke finder sted ved landbefæstningerne, samt at vaabenøvelsene ved hver fæstning hvert aar avholdes til samme tid; men dette vil ikke bestandig være mulig, bl. a. av hensyn til skyteskolen. Man foreslaar derfor følgende ordlyd for bestemmelsen om tjenestgjøring:

Garnisonsavdelingernes mandskaper indkaldes 1. aar indtil 170 dage. Hvad der derefter maatte mangle paa 180 dage, optjenes i et følgende aar med et dagantal, som beregnes efter almindelige regler for optjening, dog med mindst 24 dage.

Avholdes ikke rekrutskole ved befæstningerne, vil der bli  $365 \div 26 = 339$  dages garnisonstjeneste, hvilket fordelt paa 2 kontingenter gir 170 dage paa hver.

Likeledes vil der om rekrutskole eksempelvis ett aar avholdes  $1\frac{1}{2}$  maaned senere end aaret iforveien (og større variation antages ikke at forekomme), mellem de to vaabenøvelser bli et dagantal paa  $(365 + 46) \div 75 = 336$  dage, altsaa 168 paa hver kontingent.

Mandskaperne vil efter denne bestemmelse kunne faa en tjenestetid paa  $170 + 24 = 194$  dage, altsaa 15 dage mere end normalt for fæstningsartilleriet; garnisonskompaniets mandskaper har samtlige 15 dages længere tjeneste end normalt for infanteriet (180 mot

normalt 165, hvorav 21 marsjdage). Avholdes vaabenøvelsene ett aar  $1\frac{1}{2}$  maaned tidligere end aaret iforveien, vil der mellem de to vaabenøvelser bli  $365 \div (75 + 46) = 244$  dage, altsaa 122 paa hver kontingent. Der blir i dette tilfælde at tjene et følgende aar i  $180 \div 122 = 58$  dage, som avrundet gir 36 dages rekrutskole og 1 bataljonssamling.

Den foran foreslaaede bestemmelse tillater ogsaa, at mandskaperne — om det ansees ønskelig eller heldig — avtjener al tjeneste i garnison.

Saafernt der vil bli tale om at anvende sjøvernepligtige i garnisonsavdelingene, bør disse — som ogsaa foran forutsat — formentlig ikke gives længere tjenestetid end de vilde hat i marinen, nemlig 3 maaneder. (Derimot synes det at være rimelig, at de avlønnes efter hærens satser. Den fordel de har fremfor de sjøvernepligtige som trænges til flaatens bemanning, derved at de kun tjenestegjør den halve tid av hvad disse gjør, i forbindelse med den omstændighet, at tjenestgjøringen for 2den kontingents vedkommende vil kunne finde sted forholdsvis snart efter fremmøtet til utskrivning, maa antages fuldt ut at opveie forskjellen i lønning).

Med den foran foreslaaede bestemmelse om garnisonstjeneste antages det ikke at være forbundet med vanskeligheter at ordne de sjøvernepligtiges tjenestetid ved siden av de landvernepligtiges, idet der, om nødvendig, tages de fornødne hensyn ved fastsættelsen av tiden for vaabenøvelser.

Med indkaldelse 2 ganger om aaret vil der aarlig trænges  $2 \times 325 = 650$  mand. (Indkaldes mandskaperne til garnison ogsaa for at optjene resttiden, mindskes dette antal). Bifaldes imidlertid det foran fremsatte forslag om forberedelseskurser ved 5 befæstninger for tilsammen 50 aspiranter til underofficersskolen, vil størrelsen av 2den kontingent reduceres til 275 mand, altsaa ialt 600 eller for alle landets fæstninger tilsammen 100 mand mere end det antal som aarlig indbeordres til garnisonskompaniet<sup>1)</sup>.

<sup>1)</sup> Ifølge nærværende forslag vil paa den anden side antallet av hvervede reduceres med gjennomsnittlig 30 mand aarlig.

Til tallet maa paa vanlig maate lægges en viss procent paa grund av kassation.

Da forberedelseskurset er git en varighet av 19 uker o: 133 dage, og i ethvert fald ikke bør begynde før over nytaar, mens de utskrevne vil bli indbeordret indtil 170 dage, kan det hænde at 2den kontingent i den første tid vil bli staaende med noget mindre styrke end planmæssig. Da dette finder sted midt paa vinteren, antar man, at det ikke bør foranledige særskilte foranstaltninger.

#### Garnisonsavdelingernes rekruttering.

Generalinspektøren vil bestemt fraraade at der for at skaffe mandskap til garnisonsavdelingerne foretages nogen reduktion i den aarlige utskrivning til fæstningsartilleriet. Denne er beregnet paa i høiden at skaffe dobbelt besætning + 20 % reserve. Ved flere fæstninger er forholdet endog det, at der maa suppleres med avgivelser fra feltartilleriets 2det opbud og mitraljøseavdelingerne for at naa de bestemte tal. Naar man tar i betragtning, at reserven for en stor del maa anvendes til garnisonsvakter og andre kommanderinger, maa den nu fastsatte størrelse av besætningerne ansees for at være under det tilladelige minimum. Al krigserfaring viser, at man ikke klarer det nerveslitende arbeide som tjenesten i en angrepet fæstning medfører, naar der ikke er bedre anledning til hvil end forholdene hos os tilsteder. Hertil kommer den omstændighet, at der ikke blir nogen folk igjen i linje eller landvern til supplering av avgang. Skal man holde besætningen paa normert høide, kan det kun ske ved anvendelse av krigsforsterkningen (landstormen). En bedring i dette forhold er nødvendig og vil efter generalinspektørens mening kunne ske paa bedste maate ved at de foreslaaede garnisonsavdelinger ved mobilisering sammendrages som depotavdelinger under kommando av pensionert befal.

Hvis derimot garnisonsavdelingerne skulde tages av rekrutkontingenten, vilde dette nærmest si det samme som en tilsvarende formindskelse av den aarlige utskrivning. En feltmæssig utdannelse som den, der bibringes under de aarlige vaabenøvelser, vil nemlig ikke la sig iverksætte under garnisonstjenesten paa grund av de mange kommanderinger, likesom ogsaa

aarstid og klima, særlig ved enkelte fæstninger vil lægge betydelige hindringer iveien for eksersisen.

Et andet moment maa ogsaa tillægges megen vegt. Da fæstningsartilleriets avdelinger opsættes av 20 aarsklasser, blir den aarlige utskrivningsstyrke ganske liten, og avdelingene blir under bataljonssamlingene ofte saa smaa, at tjenesten lider derved. Særlig generende har forholdet været i de senere aar, da et — forøvrig ikke meget stort — antal tjenesteplygtige mandskaper har været indbeordret til garnisonstjeneste om vinteren og derved avtjent en eller flere bataljonssamlinger.

Det vil vistnok heller ikke forvolde nogen større vanskelighet at anvende utskrevne landverneplygtige som garnisonsavdelinger uten reduktion i den regulære utskrivning til fæstningsartilleriet.

Den aarlige utskrivningsstyrke er formentlig nu adskillig større end den, som blev lagt til grund for beregningerne ved overgangen til den nye hærordning (jfr. forsvarsdepartementets oplysning i st. prp. nr. 1, hovedpost XI A for 1912 side 70).

Selv med den iaar vedtagne utvidelse av garnisonskompaniet og selv om enkelte avdelinger av specialvaabnene tildeles noget større rekrutstyrke end forutsat, turde der efter avgivelse av mandskap til befæstningernes garnisoner være nok igjen til infanteriet, hvis rekruttilgang, saavidt man vét, er beregnet til 420 mand pr. regiment.

Overgangen fra utskrivning i 23 aarsalderen til utskrivning i 22 aarsalderen vil ogsaa i endel aar bidra til økning av rekrutstyrken.

Nogen vanskelighet vil maaske opstaa derved, at forøkelsen av rekrutantallet ikke netop finder sted i de distrikter, hvor befæstningerne er beliggende; men denne vanskelighet er formodentlig ikke større, end at den kan overvindes, eksempelvis ved at mandskaper fra de nordlige landsdele beordres i garnison ved befæstningerne i Trøndelagen,<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Saalænge der ikke i Nordland er indført samme tjenesteplygt som i den øvrige del av landet, maa den forannævnte bestemmelse om antal tjenestedage modificeres for folk fra Nordland, eksempelvis saaledes at garnisonstjenesten avgjøres i ett aar.

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

hvor utskrivningsstyrken saavidt vites er nok-saa snau.

Garnisonskompaniet tar som bekjendt ikke mandskaper fra Nordland av hensyn til de store skyssutgifter ved reise til Kristiania. Skyssutgifterne vil i det hele forøvrig kunne reduceres om man ordner sig paa den maate, at garnisonskompaniet og de østenfjeldske befæstninger væsentlig rekrutteres fra Østlandet, hvor befolkningen, særlig om Kristianiafjorden, vokser ganske sterkt, mens Kristiansand og Bergen faar sin kontingent fra Sørlandet og det vestenfjeldske.

Generalinspektøren vil ikke undlate at bemerke, at de opførte styrketal for garnisonsavdelingerne maa siges at være et minimum om man i det hele skal søke den nuværende tilstand bedret, hvilket saavidt man har forstaat har været statsmagternes hensigt. Eftersom rekruttilgangen økes, bør det vistnok tages under overveielse, om ikke garnisonsavdelingerne bør gjøres sterkere. Man vil i denne forbindelse peke paa, at det utvilsomt vilde være en hensigtsmessig foranstaltning, at avdelingerne delvis blev utdannet som infanterister, idet der da maatte opsættes baade artilleri- og infanterigarnisoner; man vilde isaafald i nogen utstrækning undgaa at lægge beslag paa de avdelinger av den mobile hær som nu er bestemt avgitt til dækningstroppe, og man vilde opnaa den efter generalinspektørens mening uvurderlige fordel at faa i disse avdelinger folk, baade befal og menige som var lokalkjendte. Den nuværende ordning er i saa henseende sørgelig mangelfuld.

En medvirkende aarsak til at man ikke straks optar forslag om større garnisonsavdelinger, er hensynet til indkvarteringen. Befæstningerne er som bekjendt for størstedelen kummerlig utstyrt med barakker; men man har fundet ved nærværende anledning at burde søke kravene til bebyggelse reducert mest mulig, hvilket formentlig ogsaa maa siges at vise sig i det fremlagte omkostningsoverslag.

Det synes imidlertid som om den offentlige mening nu kræver en bedring av de slette

indkvarteringsforhold som findes, ikke mindst ved vore kystbefæstninger. Opnaaes dette, vil man ogsaa kunne rette paa en mangel ved det her fremsatte forslag — den nemlig at en ny kontingent først indkaldes samtidig med at den foregaaende dimitteres. Man vil paa denne maate 2 ganger om aaret staa med helt uøvede folk i garnisonerne. En forandring heri bør indføres efterhvert som boligforholdene tillater det, idet man bør sætte op som regel, at den indrykkende avdeling bør ha været inde eksempelvis 14 dage før den ældre hjemsendes. Nogen ændring i de foran fremsatte forslag til bestemmelser antages ikke av den grund nødvendig.

#### Garnisonsavdelingernes øvelser.

Som tidligere nævnt vil det ikke være mulig at gi garnisonsavdelingernes mandskaper en utdannelse som nogenlunde svarer til de ordinære vaabenøvelser. Ved garnisonskompaniet har man ogsaa saavidt vites gjort erfaringer i denne retning og lægger der an paa at utdanne reserveunderbefal (halvtropchefer), signalister og patruljeførere.

Det passer i flere henseender godt at utdanne fæstningsartilleriets garnisoner paa lignende maate til specialister som rettere, rekognosører, maalobservatører m. v., med andre ord en række korporalsstillinger, som det i krig kan forutsees at bli stor avgang i.

I det fremsatte forslag til skoleplan er forutsat at der aarlig ikke uteksamineres stort flere elever end der trænges til de fastlønnede og vernepligtige underofficersstillinger. Korporalerne maa altsaa utdannes paa anden maate, om man end i de første aar kan regne med, at en del korporalstillinger vil bli besat med uteksaminerte elever, særlig fordi de fastlønnede underofficerer gjennemgaaende er unge, likesom der findes en del overtallige blandt dem. De øvrige korporalsstillinger vil man foreslaa besat med utskrevne menige som dels utdannes i specialkurser under de aarlige vaabenøvelser, dels tages av de mest brukbare i garnisonsavdelingerne (De øvrige av disse samles som før anført i depotavdelinger ved mobilisering). Utdannelsen vil paa denne maate bli ganske analog med utdannelsen ved infanteriet. Generalinspektøren vil for den førstnevnte kategoris vedkommende ha sin oppmerksomhet

henvendt paa forholdet under en forestaaende revision av direktiverne for vaabenøvelserne. For garnisonsavdelingernes vedkommende vil man anføre, at der særlig synes at være grund til at lægge vekt paa at utdanne signalister. Dels er signalavdelingene gjennomgaaende daarligst utstyrt med personel, og signaltjenesten vil i krig derfor bli meget anstrengende, især ved signalstationerne, som maa holdes i uavbrutt virksomhet døgnet rundt med en faatallig betjening. Dels er utdannelsen av signalisterne i flere retninger en special- og enkeltmands utdanning som antagelig forholdsvis let vil kunne forenes med garnisonsavdelingernes øvrige gjøremaal. Ved siden herav er der intet tilhinder for at den rent tekniske færdighet i signalering kan tilregnes i hus, f. eks. i stygveir, hvilket har sine fordele i vinterhalvaaret.

Man bør dog ogsaa lægge an paa at utdanne rettere, ikke mindst av hensyn til at kunne anordne skytespil ved garnisonsavdelingene, særlig for indirekte skytning. Øvelse i egentlig mineutlægning antages derimot ikke at burde finde sted, med mindre sjøvernepliktige kommer til at indgaa i garnisonsavdelingene, hvorimot der kan bli spørsmål om øvelser i stationstjeneste, minepakning o. s. v.

For utdanning som foran nævnt vil det være nødvendig at garnisonsavdelingene gives en elementær teoretisk utdanning i artilleri med skyteregele, signalvæsen, minevæsen og reglementer; hertil forutsættes anvendt mindst 2 timer daglig. Dette maa iøvrig ansees som en fordel, da man paa denne maate vil kunne beskjeftige troppe de lange vintereftermiddager, likesom mandskaperne ved den nævnte undervisning faar noget kjendskap til fag som de kan ha nytte av ogsaa i sit privatliv (eksempelvis maskinlære og elektroteknik). Opmerksomheten har som bekjendt allerede tidligere været henvendt paa denne sak i stortinget (jfr. stort. forhandlinger 1912 side 1783 og 1892). Generalinspektøren vil iøvrig ogsaa sørge for, at der avholdes belærende foredrag om forskjellige emner.

Man har tidligere fremholdt at der ialfald ved de detacherte poster bør være anledning til at anvende mandskaperne til arbeide ved befæstningerne. Under konkurranse om op-

tagelse i garnisonsavdelingene bør derfor mandskapernes livsstilling kunne tages i betragtning ved avgjørelsen av andragenderne.

#### Garnisonsavdelingernes befall.

Ved fremsættelsen av nedenstaaende forslag har generalinspektøren ladet sig lede av følgende betragtning:

Lønningerne for det garnisonerende befall — saavel officerer som underofficerer — er i aarenes løp ikke øket i forhold til den synkende værdi av pengene, og der har derfor i lange tider været stillet krav om en bedring av lønsvilkaarene. Disse krav er iaar blitt imøtekommet, men dog ikke med større beløp end at man heri formentlig mere tør se et uttrykk for statsmagternes forstaaelse av forholdet og vilje til at rette paa manglerne, end statskassens evne hertil.

En række av fæstningsartilleriets garnisonerende befalingsmænd er imidlertid nu daarligere stillet end før, fordi man ved overgangen til den nye hærordning valgte den vei at reducere deres indtægter. Særlig gjælder dette de viktigste stillinger — kommandanternes. Disse gik vistnok over fra nationale til garnisonerende. Men samtidig har man nedsat graden for 3 av dem fra oberstløytnant til major, og man har fratatt dem kommandanttillæggene. Desuten er kommandanterne nu beordret til at bo paa fæstningene, en foranstaltning som vistnok i og for sig er den eneste rette, men som samtidig for flere kommandantstillinger vedkommende betyr en avgjort forværring av den økonomiske stilling, fordi der ved befæstningene ikke gives den adgang for børnene til skolegang som i byerne.

De garnisonerende kapteinstillinger er i det hele blitt daarligere, fordi der tidligere til de fleste av dem hørte et kapteinvagtmester eller tøjmestertillæg. For de garnisonerende adjutanter vedkommende er adjutanttillægget sløifet.

Naar officersgagerne ved kystartilleriets opsætning i 1899 blev bedret ved disse tillæg, skyldtes dette særlig den omstændighet, at man frygtet for ikke at faa tilstrækkelig tilgang; befæstningernes avsides beliggenhet, utsigten til kostbare flytninger ved avancement, tjenesten selv, der for yngre folk maatte synes

mindre tiltrækkende, samt endelig vanskeligheten ved eller umuligheten av at faa ekstrarbeide gjorde denne frygt begrundet og bevirket ogsaa, at avancementsvilkaarene blev gjort forholdsvis gunstige.

Forsvarsdepartementet antydet i st. prp. nr. 85, 1898—1899, side 7, at om det vilde bli umulig at erholde officerer, maatte man rette herpaa eksempelvis ved tillæg i gagen for de uheldigst stillede.

Paa grund av de fordeler, organisationen av 99 bød: forholdsvis gode avancementsvilkaar, som har hersket like til de sidste aar, men som nu er helt forbi, og kanske mest den omstændighet, at fæstningsartilleriet bød paa relativt flere garnisonerende stillinger end noget andet vaaben og med rimlige avlønningsvilkaar, har tilgangen av officerer tidligere været ganske god, og det har ikke været forbundet med større vanskeligheter at faa besat de garnisonerende stillinger. Utsigten til at kunne virke i militær stilling aaret rundt har herunder for mange opveiet andre hensyn.

Her er imidlertid nu indtraadt en fuldstændig forandring. Vistnok kan dette endnu ikke i særlig grad siges at ha været merkbart ved besættelsen av stabs-officersstillingerne; men aarsaken hertil maa visselig søkes i den omstændighet, at de ældre officerer som ofret sig helt for sine militære gjøremaal i tillid til hvad der var forespeilet dem ved valg av vaabenart i 1899, nu praktisk talt er avskaaret fra at gaa over i anden livsstilling. For kapteinernes vedkommende kan som et betegnende eksempel anføres, at stillingen som chef for underofficersskolen i Bergen i høst blev besat med vaabnets daværende næst yngste kaptein. Og hvad løytnanter angaar, er forholdet for tiden det, at der til 5 ledige garnisonerende (eller indbeordrede) stillinger har meldt sig 3 ansøkere, hvorav 1 indehar anden garnisonerende stilling, 1 netop er uteksaminert fra høiskolen og kun nødvendig har meldt sig og 1 gaar paa høiskolen. Fra 1ste januar 1913 er der 5 ledige løytnantsstillinger i vaabnet, tiltrods for at antallet av officerer — i motsætning til hvad tilfældet var ved de øvrige vaaben — blev reducert ved overgangen til den nye hærordning.

For underofficerernes vedkommende gjør et fuldstændig analogt forhold sig gjældende. Ogsaa her har de yngste for hvem verden ligger aapen, forstaaelsen av, at der ingen fremtid er ved at søke garnisonerende stillinger. For at faa besat disse har man derfor maattet forpligte nyansatte underofficerer til at motta ansættelse i dem, likesom man ogsaa har maattet kommandere ældre mot deres vilje. Følgen har været, at flere av de flinkeste av de uteksaminerte elever ikke har villet bli underofficerer, og man har ogsaa eksempel paa, at en underofficer har gaat ut som overtallig for at undgaa garnisonstjeneste.

Det foran fremsatte forslag om garnisonsavdelinger kræver betydelig mere tjeneste fra befalets side end hvad der kan ydes av de befalingsmænd som er ansat ved de nuværende sikkerhetsbesætninger. Der vil nemlig ikke alene trænges instruktører ved garnisonsavdelingernes daglige eksersis, men ogsaa megen inspektion av vakterne. Denne inspektion som maa foregaa baade om dagen og om natten, vil bli særlig anstrængende og tidsspildende, ikke mindst fordi vakterne blir sendt ut til verker, som delvis ligger paa betydelig avstand fra kasernerne.

Man finder det imidlertid — efter hvad der foran er fremholdt, — litet formaalstjenlig at foreslaa oprettet en række nye garnisonerende stillinger. Man vil ikke faa dem besat, ialfald ikke ad frivillighetens vei. Saa meget mindre er der noget haab herom fordi den foreslaaede skoleplan yderligere forværrer de økonomiske vilkaar derved, at lærerlønnene reduceres. (Dette gjælder ogsaa Oscarsborg, forsaavidt som der her kan bli ansat civile lærere i hovedfagene). Generalinspektøren har derfor søkt andre utveier til at skaffe det fornødne befall og har særlig fæstet sig ved, at de uteksaminerte elever maatte kunne indbeordres i garnisonerende korporalsstillinger. Heldigst vilde det i flere retninger være at opta det forslag som militærkomiteen fremsatte i sin første indstilling om ny hærordning (indst. S. XXXXII 1908 side 78), nemlig at ansætte dem som

korporaler i distriktstjeneste for ett aar, og i løpet av denne tid vekselvis indbeordre dem til garnisonstjeneste; først derpaa skulde de gaa over som ulønnede korporaler med tjenesteplygt som saadanne. Man vilde under indbeordringen kunne avpasse deres tjenestgjøring efter den tid, de utskrevne menige av de forskjellige kontingenter var inde, og man vilde ikke miste dem under de aarlige vaabenøvelser. Væsentlig for ikke at paalægge fæstningsartilleriets uteksaminerte underofficerselever for stor tjenesteplygt i forhold til deres kamerater i de øvrige vaaben finder man imidlertid ikke at burde fremsætte forslag om en saadan ordning, men vil istedet foreslaa, at der gives anledning til at la de uteksaminerte elever delvis avtjene sin fredstjeneste i garnison i likhet med hvad der finder sted ved garnisonskompaniet. De pligter nu ved fæstningsartilleriet som ved infanteriet tjeneste i rekruttskole og bataljonssamling i 2 somre d: ca. 150 dage. Hvis de tjenestgjør ved garnisonskompaniet, er de inde i 180 dage. Forsvarsdepartementet har under 24de november 1911 forlangt forslag om eventuel tjenesteforøkelse, fordi elevernes utdannelse er blit bedre og militærbudgettet dermed belastet med ikke ubetydelige merutgifter. Under hensyntagen hertil vil man foreslaa, at de uteksaminerte elever forpligtes til at tjenestgjøre som korporaler i garnison i 180 dage (der som foran nævnt er den tid, infanteriets korporaler nu tjenestgjør ved garnisonskompaniet), samt desuten i en bataljonssamling. Det er da meningen at den ene halvpart, 12 mand, skal paa-begynde tjenestgjøringen umiddelbart efter at være dimittert fra skolen og den anden halvpart det derpaa følgende halvaar. Den sidste kontingent kommer til at delta i rekruttskole og bataljonssamling i 1ste aar og bataljon i 2det aar, mens den første kontingent kun vil komme til at delta i én ordinær bataljonssamling.

Dette forslag medfører vistnok en ganske stor forøkelse av tjenestedagene; men disse er fremdeles delt i kun 2 repriser, hvad der maa ansees som en fordel; den ene kontingent, som utfører garnisonstjenesten i umiddelbar fortsættelse av skoletjenesten, vil endog kun bli indkaldt én gang senere.

For korporalernes utdannelse vil den foreslaaede ordning fremby flere fordele, særlig den, at de vil kunne faa et grundig kjendskap til tjenestedetaljerne ved vedkommende fæstning og bli indgaaende kjendt i dennes omgivelser.

Det vil ogsaa være en fordel, at deres overordnede kan faa et bedre kjendskap til dem og deres brukbarhet som instruktører end det ofte vil være mulig under vaabenøvelsene. Dette vil være av betydning ved senere konkurranse om ansættelse i fastlønnet stilling.

En mangel vil det være at avdelingerne delvis unddrages dette befal under vaabenøvelsene. I betragtning av, hvor faa elever der for tiden uteksamineres, antages det dog at forholdet ikke væsentlig forværres i sammenligning med nu.

I medfølgende utrykte opgave har man sat op hvilket befal antages at trænges ved garnisonsavdelingerne. Det befal, som trænges utover hvad sikkerhetsbesætningerne nu er utstyrt med, foreslaaes skaffet tilveie dels som nævnt ved indbeordring av ulønnede korporaler, dels ved beordring av andet garnisonerende befal, som overtar denne tjeneste ved siden av sin egentlige stilling. Det fremgaar av den likeledes som utrykt bilag medfølgende oversigt over befæstningernes garnisonerende personel, at der er tilstrækkelig antal av dette personel til at det kan la sig gjøre ved alle kystbefæstninger, men ikke ved landbefæstningerne. Ved disse vil man foreslaa, at en opsynsmand paa hvert sted overgaar til garnisonerende stilling med fri bolig. Paa Sarpsborg og Stjørdalens befæstninger, hvor ingen anden befalingsmand bor paa befæstningerne, underlægges garnisonsavdelingen denne underofficer, som til hjælp faar en indbeordret korporal. Paa Kongsvinger, hvor der foruten garnisonsavdeling er tænkt henlagt et forberedelseskursus, lægges garnisonsavdelingen direkte under kommandanten med materialforvalteren som administrationsunderofficer. Paa Oscarsborg foreslaaes garnisonsavdelingen helt utskilt fra skolen og lagt under chefen for 2den fæstningsbataljon, der er næstkommanderende og plassmajor. Som kommandør

for avdelingen foreslaaes ansat en garnisonerende løytnant.

Til belysning av spørsmålet om avløningsvilkårene ved den foreslaaede ordning tillater man sig at henvise til st. prp. nr. 1, hovedpost XI A 1912, side 71, hvor der for gardens faste befalet foreslaaes «erstatning for det tap, befalet lider ved skolens nedlæggelse og delvis for den mere anstrengende og mere bundne tjeneste befalet fremtidig faar i motsetning til skoletjenesten. Godtgjørelsen er sat til kr. 30,00 for officerer og kr. 15,00 for underofficerer.»

En lignende betragtning kan gjøres gjældende for befalet ved de nuværende sikkerhetsbesætninger. Dog vil der bli nogen adgang for enkelte til ekstrafortjeneste ved skolearbeide. Paa den anden side vil vakttjenesten paa befæstningerne danne et yderligere og meget betydelig tillæg til tjenesten.

Det befalet som ved siden av sine stillinger ved materiellets administration desuten blir beordret til garnisonstjeneste, faar denne som et ekstra tillæg til sit arbeide og vil neppe kunne overta nogen lærervirksomhet uten for sterkt indgrep i hviletiden. Der kunde derfor være grund til at foreslaa et høiere tillæg for dette personel.

Da det imidlertid kan være forbundet med

praktiske vanskeligheter at ha forskjellige tillæg, fordi disse bør betinge forskjellig tjeneste, er man bli staaende ved at foreslaa for alt det personel som beordres til tjeneste ved garnisonsavdelingene, et tillæg av: for officerer kr. 30,00 og for underofficerer kr. 15,00 pr. maaned. Begge tillæg beregnes for hele aaret.

Det maa da paa hver fæstning bli kommandantens sak at ordne garnisonstjenesten paa en saadan maate, at den samlede tjeneste blir nogenlunde jevnt fordelt.

Det maa fremholdes at det foreslaaede tillæg i ikke liten utstrækning vil komme til at erstatte, hvad det garnisonerende personel tilkommer ifølge tillægsregulativets § 5, 1ste og 2den passus, naar man bor og indtar sine maaltider utenfor sit hjem. Det maa ogsaa være forutsætningen, at ingen ved den foreslaaede ordning bør komme til at faa mindre end hvad de skulde oppebære ifølge nævnte bestemmelse. Skulde det undtagelsesvis hende, at saa vilde komme til at finde sted, bør vedkommende gives anledning til at faa godtgjørelse overensstemmende med tillægsregulativet.

Utgifterne ved de foreslaaede organisationsforandringer og tillæg vil stille sig saaledes: <sup>1)</sup>

1 premierløytnant forskjel paa garnisonerende gage . . . . .	kr. 2 180,00		
og gage i distriktstjeneste . . . . .	« 1 620,00		
		kr.	560,00
Garnisonerende kommandersersjant . . . . .	kr. 1 628,00		
Kommandersersjant i distriktstjeneste . . . . .	kr. 684,00		
Opsynsmandsløn . . . . .	« 360,00		
		«	1 044,00
		kr.	584,00
		× 2	« 1 168,00
Stykjunktillæg, garnisonerende . . . . .	kr. 216,00		
Do. i distriktstjeneste . . . . .	« 12,00		
		kr.	204,00
		× 2	« 408,00

<sup>1)</sup> Av de opsynsmænd ved landbefæstningerne, hvis ansættelsesvilkår foreslaaes ændret, er for tiden 2 stykjunkere og 1 sersjant.



Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

Sersjant, garnisonerende . . . . .	kr. 1 336,00
— i distriktstjeneste . . . . .	kr. 480,00
Opsynsmandsløn . . . . .	« 360,00
	« 840,00
	kr. 496,00
7 officerer tillæg à kr. 30,00 pr. maaned = $7 \times 360,00$ . . . . .	« 2 520,00
21 underofficerer à kr. 15,00 pr. maaned = $21 \times 180,00$ . . . . .	« 3 780,00
	kr. 8 932,00

Ved de foran fremsatte forslag har generalinspektøren søkt at ordne det garnisonerende befals økonomiske forhold paa en saavidt gjørlig tilfredsstillende maate. Tilbake staar dog kommandantstillingerne.

Efter den reduktion som fandt sted i kommandanternes løn ved overgangen til den nye hærordning, maatte disse om de i nogen grad skulde raade bod herpaa, overta lærerstillinger ved korporalskolerne. Dette vil efter det fremsatte forslag til skoleplan for den væsentligste del ophøre. I fremtiden vil det for de fleste officerer utvilsomt bli forbundet med meget betydelige økonomiske ofre at overta de høiere stillinger i fæstningsartilleriet, og da disse ogsaa i flere andre henseender er litet indbydende, vil det sikkert komme til at ha uheldige følger. Særlig uheldig stillet er kommandanterne ved de isolerte befæstninger Tønsberg og Agdenes samt ved Kristianssand, hvor der ikke er opført kommandantbolig. Enhver som er kjendt med forholdene, vil vite, at der er en betydelig forskjjel paa en fæstningskommandants arbeide og ansvar i sammenligning med de fleste bataljonschefer. Samtidig med at han har personel at administrere som disse, har han et materiel at ta vare paa som er overordentlig mangeartet og kræver et betydelig administrativt arbeide. Men dernæst har kommandanterne det egentlige kommandantarbeide, som er ganske anderledes omfattende end ved de ældre garnisonssteder; og dog tilstaaes der ved disse — og vistnok med rette — godtgjørelse for utførelse av de herhen hørende forretninger.

Generalinspektøren maa derfor paa det varmeste anbefale, at de ved overgangen til den nye hærordning sløifede kommandanttillæg

igjen bevilges — ialfald for de 3 uheldigst stillede kommandanters vedkommende, nemlig dem ved Tønsberg, Kristianssand og Agdenes, med kr. 800,00 til hvert sted.

Skulde det foran fremsatte forslag om det garnisonerende befals lønninger m. v. ikke vinde bifald, nærer generalinspektøren alvorlig frygt for, at vore befæstninger om ikke længe vil mangle befal.

Man vil under denne forutsætning som en nødutvei foreslaa, at underofficersskolens 1ste klasse lægges ut til de samme befæstninger, hvor forberedelseskursus er foreslaat avholdt, selv om dette saavel i pædagogisk som i økonomisk henseende maa siges at være særdeles uheldig. Omkostningsoverslag vedrørende dette alternativ er utregnet efter generalinspektørens primære forslag til skoleplan.

#### Omkostningsoverslag vedrørende garnisonsavdelingerne.

Forslag til normalbudget er opsat nedenfor. For de forskjellige utgifters vedkommende tillater man sig at henvise til, hvad der foran er anført, hvorhos man skal tilføie: Til lærerlønninger for garnisonsavdelingerne medgaar for hver garnison kr. 720,00, eller ialt for 8 garnisoner kr. 5 760,00. Man er da gaat ut fra 2 betalte timers undervisning daglig eller 12 timer pr. uke og har beregnet lærerlønningerne efter en aarsløn av kr. 1800,00 for 30 timer pr. uke.

Om forslag til oprettelse af garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

Bilag  
212

Det her foreslaaede beløb er medtat i budgetforslaget vedrørende kap. 2 — skoler (se foran under forslag til skoleplan).

Indkommanderingstillæg til mænge, proviant og brød, slitning og reparation samt ammunition er ikke opført, da disse beløb i likhet med hvad tilfældet er ved garnisonskompaniet, forudsættes utredet af bevilgningen til vaabenøvelser.

Kvarterutgifter er for garnisonskompaniets vedkommende forudsat postert paa kap. 4—2, (kvarterutgifter under øvelserne), efter approbation af generalintendanten.

Paa samme maate bør formentlig forholdes ved befæstningernes garnisonsavdelinger.

Hittil har kvarterutgifterne været postert paa bevilgningen til befæstningernes forsyning, til hvilken konto de blev overført i 1904—1905.

I tilfælde af at nærværende forslag vinder bifald, vil generalinspektøren i næste budgetforslag for befæstningerne udenfor Oscarsborg foreta den reduktion i bevilgningen til vedlikehold, som nævnte ompostering tilsiger. For Oscarsborgs vedkommende bør skolens utgifter

til rengjøring, lys og brænde overføres fra forsyningen til skolens budget.

For at garnisonsavdelingerne skal kunne høste nytte av de foran foreslaaede øvelser, vil der bli utgifter til øvelser utenfor pladsen. Saadaune foreslaaes bevilget med følgende beløb:

Oscarsborg . . . . .	kr. 200,00
Tønsberg . . . . .	« 150,00
Kristianssand . . . . .	« 200,00
Bergen . . . . .	« 250,00
Agdenes . . . . .	« 150,00
Kongsvinger . . . . .	« 100,00
Sarpsborg . . . . .	« 100,00
Stjørdalen . . . . .	« 100,00

Kr. 1250,00

Skivekontoen, foreslaaes øket med et samlet beløb paa kr. 1000,00 for hele fæstningsartilleriets vedkommende.

Muligens vil det ogsaa bli nødvendig i nogen grad at øke bevilgningen til ingeniærvesen, arsenaler og signalvesen ved enkelte av fæstningerne. Herom bør dog først indhøstes erfaring.

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

013 213

## Forslag til normalbudget for garnisonsavdelingene.

1 kaptein garnisonerende ved Bergens befæstninger <sup>1)</sup>	kr. 3 800,00
5 premierløytnanter, garn. à kr. 2 180,00	« 10 900,00
6 kommandersersjanter « à « 1 628,00	« 9 768,00
5 stykjunktillæg « à « 216,00	« 1 080,00
7 sersjanter « à « 1 336,00	« 9 352,00
4 trompetere aarsløn . . . kr. 144,00	
Indkommanderingstillæg	
à 0,15 pr. dag i 365 dage « 54,75	
Tillæg à 0,20 pr. dag i do. « 73,00	
	= kr. 271,75 × 4 . . . . . « 1 087,00
12 korporaler :	
Aarsløn . . . . . kr. 72,00	
Indkommanderingstillæg	
à 0,15 pr. dag . . . . . « 54,75	
Tillæg à 0,20 pr. dag . . . . . « 73,00	
	= « 199,75 × 12 . . . . . « 2 397,00
Tillæg til 7 officerer à kr. 30,00 pr. mnd. . . . .	« 2 520,00
do. 21 underofficerer à « 15,00 -- . . . . .	« 3 780,00
3 kommandanttillæg à kr. 800,00 . . . . .	« 2 400,00

Kr. 47 084,00

Foruten her opførte medgaar til:

Øvelser utenfor pladsen (merutgift) . . . . .	kr. 1 250,00
Skiveutgifter (merutgift) . . . . .	« 1 000,00

A n m. 1. De opførte lønninger vedrører kun for en mindre dels vedkommende garnisonsavdelingene, da alt befal ved siden av at ha sin tjeneste ved disse, desuten indgaar i det organisationsmæssige antal av befal ved de utskrevne avdelinger. Paa grund av den maate hvorpaa budgettet er opgjort, har man imidlertid ikke fundet grund til her at utskille de utgifter som alene vedrører garnisonsavdelingene.

A n m. 2. Utgifter til indkommanderingstillæg for menige, brød og proviant, slitning og reparation, kvarter og ammunition, blir at opføre paa vedkommende konti under budgettets kap. 3 og 4, idet ompostering i fornøden utstrækning maa finde sted fra infanteriets til fæstningsartilleriets konti.

Ifølge budgetforslag for 1912—1913 er bevilget følgende beløp, som her kommer i betragtning:

1 kaptein, garnisonerende . . . . .	kr. 3 800,00
4 premierløytnanter, garnisonerende à 2 180,00 . . . . .	« 8 720,00
1 — i distriktstjeneste . . . . .	« 1 620,00
4 kommandersersjanter, garn. à 1 628,00 . . . . .	« 6 512,00
3 stykjunktillæg à 216,00 . . . . .	« 648,00
2 stykjunkere i distriktstjeneste à 684,00 . . . . .	« 1 368,00
2 stykjunktillæg à 12,00 . . . . .	« 24,00
6 sersjanter, garn. à 1 336,00 . . . . .	« 8 016,00
1 sersjant i distriktstjeneste . . . . .	« 480,00
4 trompetere, aarsløn . . . . . kr. 144,00	
Indkommanderingstillæg à 0,15 pr. dag i 365 dage « 54,75	
Tillæg à 0,20 pr. dag i 365 dage . . . . . « 73,00	
	= 271,75 × 4 « 1 087,00

<sup>1)</sup> Kommandanten paa Kongsvinger er ikke medtat.

7 korporaler, hvorav 6 elever:

1 korporal, aarsløn . . . . .	kr.	72,00	
Indkommanderingstillæg à 0,15 pr. dag i 365 dage	«	54,75	
Tillæg à 0,20 pr. dag i 365 dage . . . . .	«	73,00	
			kr. 199,75
6 korporaler, aarsløn à . . . . .	kr.	72,00	
Tillæg . . . . .	«	73,00	= 145,00 × 6 « 870,00
92 elever à 0,15 pr. dag i 365 dage = 33 580 × 0,15 . . . . .	«		5 037,00
3 opsynsmændstillæg à kr. 360,00 . . . . .	«		1 080,00

Kr. 39 461,75

mot foreslaaet kr. 47 084,00, altsaa en merutgift paa kap. I. paa kr. 7 622,25.

Endvidere er nu bevilget:

Brød og proviant til 1 korporal og 92 elever i 365 + 33 580 = 33 945 dager à kr. 0,65 . . . . .	=	kr. 22 064,25
Slitning og reparationsutgifter til 1 korporal og 92 elever i 33 945 dager à kr. 0,285 . . . . .	«	9 674,33
Ammunitionsutgifter . . . . .	«	1 000,00

hvilke beløp indspares.

#### Omkostningsoverslag over ingeniørarbeider.

#### Indkvartering av skoleelever paa Oscarsborg.

Som bekjendt er flere av de bygninger som tidligere blev anvendt som kaserne for underofficerseleverne opgit som saadanne, efter hvert som de sanitære krav er vokset (jfr. rapport til kommanderende general fra obersterne Daae og Holtfodt, datert 20de september 1911).

Dette gjælder særlig hovedfortet og størstedelen av den nye kaserne. Som følge herav kan der fortiden ikke indkvarteres flere elever end

46 paa Kaholmen (i nye og gamle kaserne)  
23—25 paa Seiersten.

Nybygning har man hittil undgaat, alene paa grund av mangel paa søkning.

Da hensigten med den nye skoleplan jo er at søke tilgangen øket, blir det derfor uundgaaelig nødvendig at bygge, hvilken skoleplan man end bestemmer sig for.

Seiersten som ligger avsides og med tungvint adkomst, vilde det ogsaa være særdeles ønskelig at opgi som elevkaserne.

Distriktsingeniøren har anslaaet en ny murstenskaserne m. v. for 56 mand paa

Sagajordet ved Husvik til kr. 76 600,00. Bygges kaserne av træ for samme antal mand og da fortrinsvis opstykket i 2 kaserne, hver for 28 mand blir utgiften:

2 kaserne à kr. 15 000,00 . . . . .	kr.	30 000,00
(150 m. <sup>2</sup> à kr. 100,00 pr. m. <sup>2</sup> )		
Kjøkken og spisesal . . . . .	«	4 000,00
Uthus . . . . .	«	1 500,00
Vand og kloak . . . . .	«	3 000,00
Redskap, administration og uforutseede utgifter . . . . .	«	1 500,00
		kr. 40 000,00

Generalinspektøren antar imidlertid at man trods ulemperne indtil videre maa beholde Seiersten til indkvartering av de yngste elever og vil derfor foreslaa:

Kaserne for 25—30 mand . . . . .	kr.	16 000,00
Kjøkken og spisesal . . . . .	«	3 500,00
Uthus . . . . .	«	1 500,00
Vand og kloak . . . . .	«	2 500,00
Redskap, administration og uforutseede utgifter . . . . .	«	1 500,00
		kr. 25 000,00

Man finder ingen utvei til at undgaa denne utgift og vil foreslaa

at beløpet bevilges i indeværende termin, forat kasernen om mulig kan bli færdig til skoleaarets begyndelse høsten 1913. (Man har hat opmerksomheten henvendt paa om ikke en stor tømret laavebygning paa Husvik skulde kunne gjøres om til kaserne, men det viser sig, at indredningsutgifterne blir uforholdsmæssig store).

#### Indkvartering av garnisons- avdelingerne.

##### *Oscarsborg.*

Da garnisonsavdelingens mandskaper i en ganske anden utstrækning end skoleeleverne vil tilbringe dagen i fri luft, antar man, at det ikke kan være forbundet med nogen betænkelighet at indkvartere dem delvis paa Kaholmen i fortets gorge, 1ste etage, idet arresterne tænkes flyttet til fortets kjerne, delvis i krigsbarakkerne paa Haaøen. Utgifter ved forskjellige indredningsarbeider i fortet (flytning av arrester, nye ovner, utbedring av gulver, vand, vask og vaskebænker m. v.) anslaaes til kr. 3 000,00. Paa Haaøen vil ogsaa trænges nogen utbedring av indkvarteringsrummene, anslaat til ca. kr. 500,00.

Ingeniørutgifter vedrørende indkvartering av Oscarsborgs garnisonsavdeling vil efter dette beløpe sig til kr. 3 500,00.

##### *Tønsberg.*

I kasernen paa Haaøen vil man kunne indkvartere den foreslaaede garnisonsavdeling, naar hele kasernen tages i bruk hertil. Paa grund av mangel paa hus har man imidlertid maattet anvende kasernen ogsaa paa anden maate, nemlig til verksted, kontorer og lignende. Naar nu bygningen skal anvendes overensstemmende med den oprindelige hensigt, maa der nødvendigvis først og fremst opføres verkstedbygning, saaledes som gjentagne gange foreslaat i tidligere budgetforslag. Utgiften er beregnet til kr. 3 700,00.

##### *Kristianssand.*

Her leies fortiden hus, som aarlig koster kr. 2 020,00, en utgift som kapitalisert meget nær beløper sig til kr. 45 000,00. Til vedlikehold av de leiede rum maa befæstningerne

aarlig utgi ca. kr. 250,00. God økonomi synes at tilsi, at der snarest bygges barakker paa befæstningerne, hvor indkvarteringsforholdene for tiden er saa slette som det overhovedet er mulig, idet der ikke findes et eneste hus, skikket til vinterbolig, og i det hele ikke en eneste barakke (jfr. sanitetschefens rapport efter vaabenøvelserne 1911).

I budgetforslaget for næste termin er opført kr. 20 000,00 til barakker. Disse vil ikke være helt egnet for garnisonsavdelingerne, hvortil kommer at der trænges skolerum for aspiranterne m. v. Man foreslaar derfor istedet en kaserne for 50 mand som anslaaes til kr. 25 000,00. Kjøkken og spisesal anslaaes til kr. 7 500,00.

Det vil altsaa uten tvil være økonomisk at bygge. Indtil dette finder sted, faar man indkvartere garnisonsavdelingen i den nu leiede kaserne, av hvilken grund forskjellige utgifter i budgettet for forberedelseskurset ogsaa er opført med det nu bevilgede beløp, hvori leie av skolerum indgaar. Her vil der være plass til 50 mand. Hvis nybygningen ikke er færdig før forberedelseskurset begynder i januar 1914, maa styrken dog reduceres, saalæuge dette varer, idet der da trænges skolelokale for aspiranterne, likesom disse bør ligge mindre trangt end de indbeordrede mandskaper. Til nogen indredning for garnisonsavdelingen i den leiede kaserne — særlig komfyr og kjedler — trænges kr. 320,00.

##### *Bergen.*

Her er indkvarteringsforholdene næsten likesaa slette som ved Kristianssands befæstninger. Myndigheternes opmerksomhet har ogsaa været henvendt paa dette forhold, og i indst. S. nr. X, 1912, side 48 henstillet militærkomiteen, at der paa et av de første aars forelæg maatte bli git plass for byggearbeider ved denne fæstning (jfr. st. prp. nr. XI A, 1912, side 176 og St. tid., 1912, side 1931).

Idet man saaledes formentlig kan anta, at der i den aller nærmeste fremtid vil bli git bevilgning til barakker, skal man angaaende den midlertidige indkvartering anføre, at der ved underofficersskolens nedleggelse vil bli plass i Graydal til 48 mand i de der-

værende 2 barakker. Kommandanten opplyser, at en lignende barakke til indkvartering av resten av garnisonsavdelingen, 22 mand, vil koste ca. kr. 17 000,00. Generalinspektøren vil imidlertid ikke anbefale, at der bygges mere i Gravdal, hvor bebyggelse er av liten nytte saavel i krig som under de aarlige vaabenøvelser. Man vil istedet foreslaa, at at der til midlertidig indkvartering av de nævnte 22 mand leies et hus i nærheten. Dette kan faaes for kr. 700,00 pr. aar.

Ved Agdenes og Kongsvinger befæstninger trænges ingen særlige foranstaltninger for indkvartering av garnisonsavdelingerne. Ved Sarpsborg befæstninger antar generalinspektøren at man bør anvende Ravnebergets krigsbarakke til indkvartering av garnisonsavdelingen, endskjønt det er at befrygte, at den vil vise sig at være noget for let bygget.

Paa Stjørdalens befæstninger vil det derimot, naar ogsaa klimaet tages i betragtning, være nødvendig at foreta forskjellige forbedringer, saavel i mandskaps- som i underofficersbarakken, for at gjøre disse boliger brukbare til vinterindkvartering.

Der bør bygges grundmur, mures skorsten og sættes ind ovner, bygges bislag, indsættes dobbelte vinduer m. v. Endvidere maa kjøkenet utbedres. Utgifterne anslaaes til kr. 2 500,00.

Som undervisningsrum for garnisonsavdelingerne har man, hvor andre rum ikke er disponible, forutsat anvendt spisesalene.

#### Vaktlokaler.

I foranstaaende forslag om garnisonsavdelingerne har generalinspektøren anført, at der fra hovedvakten paa hver befæstning bør sendes detacherte vakter ut til de fjernere liggende dele av befæstningerne. Der vil i den anledning trænges nogen utbedring i forskjellige krigsbarakker for at gjøre dem mere skikket til vinterbruk, saaledes paa Kvarven, Hellen og Sandviksfjeld ved Bergen. Hertil foreslaaes bevilget kr. 200,00.

Vaktlokaler trænges ogsaa ved de yttre befæstninger ved Bergen og Agdenes befæstninger samt ved Greaker fort. Under hen-

visning til hvad tidligere er anført, vil man foreslaa at disse arbeider utstaar, indtil man faar erfaring for, i hvilken utstrækning garnisonsavdelingerne kan avløse opsynsmændene, idet disses boliger i tilfælde vil kunne utnyttes til indkvartering og vaktlokaler.

#### Oversigt over ingeniørarbeider og husleier.

##### Oscarsborg:

Indredning av skolelokaler.

Nye kaserne . . . kr. 2 000,00

Fortet . . . . . « 4 000,00

kr. 6 000,00

(hvorav vandledning kr. 3 100,00.)

Kaserne med kjøkkenbygning, ut-hus m. v. for ca. 30 elever . . . « 25 000,00

Indredning for garnisonsavdelingen:

I fortet . . . . . kr. 3 000,00

Paa Haaøen . . . « 500,00

« 3 500,00

Sum Oscarsborg kr. 34 500,00

##### Tønsberg:

Ny verkstedsbygning . . . . . kr. 3 700,00

##### Kristiansand:

Barakke med kjøkkenbygning for ca. 50 mand . . . . . kr. 32 500,00

Indtil bevilgning erholdes, indkvarteres garnisonsavdelingen i den for tiden leiede kaserne, hvorfor betaales — iberegnet vedlikehold — kr. 2 270,00. Til komfyr og kjedler i denne trænges kr. 320,00.

##### Bergen:

Indtil bevilgning til nybygning erholdes, indkvarteres garnisonsavdelingen i havende bebyggelse i Gravdal, hvorhos leies hus for kr. 700,00 pr. aar sammesteds.

Utbedring av vaktlokaler kr. 200,00

*Stjørdalen:*

Utbødning av underofficers- og  
mandskapsbarakkerne samt  
kjøkken . . . . . kr. 2 500,00

**Overgangstiden.**

Som foran i forslag til skoleplan nævnt foreslaaes overgang til ny skoleordning at skulle finde sted fra høsten 1913, idet der da optages elever til den tekniske underofficersskole paa Oscarsborg, hvorhos foruten (som vanlig) 3dje klasses ogsaa 2den klasses elever overflyttes til denne fæstning. Ved befæstningerne utenfor Oscarsborg kommer der da

alene til at være igjen 4de klasses mineelever ved Bergens befæstninger.

Garnisonsavdelinger maa som følge herav opsættes av rekrutaarsklassen 1913, og de maa begynde tjenstgjøringen efter endte vaabenøvelser sommeren 1913. Ved Bergens befæstninger indskrænkes antallet av utskrevne mandskaper for aaret 1913—1914 med samme antal som høsten 1913 kommer op i 4de klasse ved den derværende underofficersskole.

Til de øvrige befæstninger avgives saavidt mulig de i foranstaaende forslag anførte styrker. Formentlig vil det — bl. a. av hensyn til indkvarteringsforholdene — bli nødvendig at reducere tallet noget ved den første opsætning.»

**Oversigt over utgifter ifølge generalinspektørens forslag sammenlignet med gjældende budget.**

**Kapitel I.**

	Foreslaaes.	Efter ældre ordning.
Garnisonsavdelingerne, lønninger og tillæg til befa . . . . .	kr. 47 084,00	kr. 39 461,75
A n m. Alt befa staar i distriktstjeneste ved de utskrevne avdelinger og indgaar i disses organisationsmæssige antal. De opførte summer vedrører derfor kun for en mindre dels vedkommende garnisonsavdelingerne (se ogsaa side 11 flg.).		

**Kapitel II.**

Fæstningsartilleriets underofficersskole . . . . . «	61 640,42	« 46 057,75
Forberedelseskurser utenfor Oscarsborg . . . . . « (nu korporalskoler).	13 397,50	« 20 288,00
Lærerlønninger ved garnisonsavdelingerne . . . . . «	5 760,00	

**Kapitel III.**

Øvelser utenfor plassen, merutgift . . . . . «	1 250,00
Skiveutgifter, merutgift . . . . . «	1 000,00
(Indkommanderingstillæg for menige utskrevne be- regnes ikke, se side 17 flg.).	

Overføres kr. 130 131,92                      kr. 105 807,50

Om forslag til oprettelse av garnisonsavdelinger paa befæstningerne m. v.

	Foreslaaes.	Efter ældre ordning.
Overført kr.	130 131,92	kr. 105 807,50
Kapitel IV.		
Kvarterutgifter beregnes ikke (se side 17 flg.).		
Brød og proviant ved		
underofficersskolen . . . . .	« 23 013,25	« 23 013,25
forberedelseskurserne . . . . .	« 4 322,50	« 22 064,25
(nu sikkerhetsbesætningerne).		
garnisonsavdelingerne beregnes ikke (se side 17 flg.).		
Slitning og reparation ved		
underofficersskolen . . . . .	« 10 090,43	« 10 090,43
forberedelseskurserne . . . . .	« 1 895,25	« 9 674,33
(un sikkerhetsbesætningerne).		
garnisonsavdelingerne beregnes ikke (se side 17 flg.).		
Ammunition for underofficersskolen . . . . .	« 4 500,00	« 4 500,00
— « sikkerhetsbesætningerne . . . . .		« 1 000,00
— « garnisonsavdelingen (samt aspiranter)		
beregnes ikke.		

Kapitel V.

Fragaar noget av bevilgningerne til fæstningernes forsyning.

Til gjengjæld maa forutsees nogen økning paa de øvrige litra av vedlikeholdsbevilgningerne.

altsaa ialt en besparelse paa ca. kr. 2 200,00.

Sammenlignes utgifterne efter nærværende forslag med utgifterne ifølge budgettet for indeværende termin, vil forholdet stille sig endnu gunstigere, idet utgifterne er steget i de senere aar av hensyn til den midlertidig iverksatte middelskoleordning.

Utgifterne paa kap. II er nemlig ifølge budgetforslaget for 1912—1913 (se foran side 33 og side 34):

Til fæstningsartilleriets underofficersskole:

Kr. 50 919,08 mot ovenfor opført kr. 46 057,75,	
altsaa en merutgift av . . . . .	« 4 861,33

Til underbefalsskoler utenfor Oscarsborg (undtagen Vardøhus):

Kr. 25 698,00 mot ovenfor opført kr. 20 288,00,	
altsaa en merutgift av . . . . .	« 5 410,00

---

kr. 173 953,35	kr. 186 421,09
----------------	----------------

Altsaa efter nærværende forslag en besparelse i forhold til de i budgettet for iaar opførte summer paa kr. 12 467,74.